Leto LXXIV., št. 271 Spedizione in abbonamento postale. Poštnina plačana v gotovini. Ljubljana, sreda 25. novembra 1942-XXI Cena 50 cent.

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUCCINIJEVA ULICA 5 — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26 — Izhaja vsak dan opoldne — Mesečna naročnina 11.— lir.
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kraljevine Italije in inozemstva ima UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO
Računi pri poštno čekovnem zavodu: Ljubljana štev. 10-351
CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: UNIONE PUBBLICITÀ ITALIANA S. A., MILANO.

Altri duri colpi al naviglio nemico

5 piroscafi gravemente danneggiati, tra i quali un cacciatorpediniere — Un sommergibile affondato

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 24 novembre il seguente bollettino n. 913:

Sul fronte cirenaico e al confine algerotunisino azioni di elementi esploranti.

Velivoli germanici in riusciti attacchi nelle acque algerine colpivano e gravemente danneggiavano cinque piroscafi, fra i quali una grande nave passeggeri, ed un cacciatorpediniere.

Nel Mediterraneo sette apparecchi avversari sono stati abbattuti dalle artiglierie contro-aeree. Un altro è precipitato in mare a seguito di combattimento.

Nostre formazioni hanno ripetutamente bombardato l'aeroporto di Micabba.

Una nostra unità al comando del tenente di vascello Mario Colussi ha distrutto in Mediterraneo un sommergibile nemico.

Nadaljnji težki udarci sovražnemu ladjevju

5 parnikov hudo poškodovanih, med njimi en rušilec
Potopljena sovražna podmornica

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil 24. novembra naslednje 913. vojno poročilo:

Na fronti v Cirenaiki in na alžirsko-tuniški meji izvidniške akcije.

Nemška letala so v posrečenih napadih v alžirskih vodah zadela in težko poškodovala pet parnikov, med njimi veliko potniško ladjo ter en rušilec.

Na Sredozemskem morju je protiletalsko topništvo zbilo 7 sovražnih letal. Nekaterega letala se je zrušilo v morje v borbi.

Naši letalski oddelki so ponovno bombardirali letališče v Micabbi.

Neka naša pomorska edinica pod poveljstvom poročnika bojnega broda Marja Colussia je uničila na Sredozemskem morju sovražno podmornico.

Med posadkami, ki so se posebno izkazale pri potopitvi sovražnih edinic v akcijah, ki jih omenja vojno poročilo št. 919., se omenjajo posadke pod poveljništvom kapitana Ernesta Sassia, poročnika Francesca Cossua in poročnika Antonia Veltera.

Iz nemškega vojnega poročila

Vojno poročilo Nemškega vrhovnega poveljstva pravi o operacijah v Sredozemlju in Severni Afriki:

V Cirenaiki in na tuniško-alžirski meji udejstvovanj izvidniških oddelkov. Letalski napadi so bili podnevi in ponoči usmerjeni proti angleškim oklopnim oddelkom in avtomobilskim kolonam v zapadni Cirenaiki.

Ob obali severne Afrike so strmoglavna letala z dobrim učinkom napadla železnice, motorna vozila in topniške postojanke. Ob priliki bombardiranja vojaških ciljev v Alžiru je bilo v noči na 23. t. m. zadetih s težkimi bombami pet sovražnih parnikov, med njimi neka velika ladja, kakor tudi en rušilec.

Nemška podmornica je pred Oranom z dvema torp doma zadela sovražno križarko, ki je bila zavarovana z več rušilci. Računati je s potopitvijo križarke.

Protiletalsko topništvo je v Sredozemlju sestrelilo 5 sovražnih bombnikov.

S Savojskim redom odlikovani generali

Rim, 24. nov. s. Z dekretom je Nj. Veličanstvo Kralj in Cesar na predlog Duceja blagovolil podeliti naslednja priznanja Savojskega vojaškega reda:

Za komendatorja Savojskega vojaškega reda je bil imenovan general Armadnega zbora Mario Arisio;

za oficirja Savojskega vojaškega reda sta bila imenovana general Armadnega zbora Luigi Mentasti in divizijski general Francesco Scotti;

za viteza Savojskega vojaškega reda sta bila imenovana divizijski general Mario Marazzani in brigadni general Giacomo Lombardi.

Rim, 24. nov. s. General Armadnega zbora Mario Arisio, ki je bil imenovan za komendatorja vojaškega Savojskega reda, se je rodil v Turinu 5. julija 1885. Dne 14. septembra 1905 je postal podporočnik 26. pehotnega polka. Udeležil se je italijansko-turške vojne leta 1911—1913 in je bil odlikovan na alpski fronti 1. julija 1917 z bronasto kolajno za vojaško hrabrost. Leta 1926. je postal polkovnik, leta 1935. pa brigadni general ter dve leti nato divizijski general in poveljnik pehotne divizije »Vesprie. Tega leta je bil imenovan tudi za oficirja vojaškega Savojskega reda. V aprilu leta 1941. si je pridobil srebrno kolajno za vojaško hrabrost zaradi zmagovite akcije zopetne osvoboditve Korče. Dne 6. julija 1941 je general Arisio postal poveljnik Armadnega zbora.

General Armadnega zbora Luigi Mentasti, ki je bil imenovan za oficirja savojskega vojaškega reda, je bil rojen 2. maja 1883 v Vercelliu V avgustu 1904 se je kot topniški poročnik udeležil vojne 1915—1918 in si pridobil na bojišču križ za vojne zasluge. Leta 1929. je bil imenovan za generala zaradi izrednih zaslug. V januarju 1936 je bil dodeljen poveljništvu Glavnega stana. V juliju 1938 je postal divizijski general in se je udeležil vojne na grško-albanski fronti ter opravljal funkcijo poveljnika čet v Črni gori. General armadnega zbora je od aprila 1942.

Divizijski general Francesco Scotti, ki je bil imenovan za oficirja savojskega vojaškega reda, se je rodil 27. novembra 1885. v Rimu. 5. septembra 1907 je postal podporočnik pri bersaljerih. V afriški vojni let 1911—12 je bil dvakrat ranjen in dvakrat odlikovan z bronasto kolajno za hrabrost. Leta 1915—1918. je bil ranjen na San Michelu, toda kmalu se je vrnil na bojišče ter je bil na gori Zevo 4 junija 1916 na čelu svojih bersaljerov, ki so napadli, zopet ranjen. Odklonil je zdravniško pomoč ter ostal na svojem mestu in nadaljeval akcijo, dokler ni bil drugič ranjen, na kar je moral prepustiti poveljništvo drugemu. Za to akcijo mu je bila podeljena srebrna kolajna za vojaško hrabrost. Leta 1936 je bil v Abesiniji odlikovan z viteškim križem Savojskega vojaškega reda.

Divizijski general Mario Marazzani, ki je bil menovan za viteza Savojskega vojaškega reda. se je rodil 28. julija 1887 v Vercelliju. 4. septembra 1908 je postal podporočnik v polku suličarjev Novara. Zaradi operacij v Pasubiu je bil v oktobru 1916. odlikovan z bronasto kolajno za vojaško hrabrost Zaradi odličnih operacij, ki jih je izvedel na ruski fronti od 20. julija do 30. decembra 1941. je napredoval v divizijskega generala. Odlikovan je z nemškim železnim križem I. in II. razreda.

Prigadni general Giacomo Lombardi, ki je bil menovan za viteza savojskega vojaškega reda. je bil rojen 25. julija 1889. v Droneru (Cuneo). 17. septembra 1911. je postal podporočnik pri planincih in je bil odlikovan z bronasto kolajno v bitki pri Derni v januarju 1912. V juliju 1917. si je pridobil še dve bronasti kolajni. Na zapadni fronti se je udeležil naše akcije kot podšef glavnega stana poveljništva I. armade. Leta 1941. je postal brigadni general, v decembru istega leta pa je bil v Severni Afriki odlikovan s srebrno kolajno. V marcu 1942. si je pridobil nadaljnjo srebrno kolajno. V juniju letos se mu je posrečilo pobegniti iz ujetništva in zajeti sovražnike, ki so ga obkolili, pri čemer je bil hudo ranjen. Odlikovan je z nemškim železnim križem I. in II. razreda.

*

Priznanje značaja borcev

Rim, 24. nov. s. Po Ducejevi odločbi od 18. t. m. se priznanje značaja borcev razširi na vse čete, ki pripadajo edinicam protiletalske obrambe, edinicam obalne zaščite, velikim edinicam obalne obrambe, edinicam v Franciji, Korziki in francoski Severni Afriki, edinicam na polotočni in otočni Grčiji ter edinicam v Albaniji. Visoko priznanje je nagrada vsem vojakom vse vrst orožja, ki opravljajo nalogo bistvene važnosti v boju, ki ga Italija žilavo bije za svojo bodočnost.

Atentat na generala Girauda

Pariz, 24. novembra. s. »Petit Parisien« doznava iz Alžira, da je bil general Giraud ranjen ob atentatu, ki sta ga nanj izvedla dva francoska oficirja. Oba oficirja francoske mornarice, ki sta napadla generala Girauda, in mu očitala, da je prelomil besedo. in streljala nanj, so Američani ubili.

Ameriške izgube v Severni Afriki

Bern, 24. nov. s. Vojno ministrstvo Združenih držav je objavilo prvi seznam ameriških izgub pri izkrcanju v francoski Sev. Afriki, ki znašajo 1910 mrtvih, ranjenih in pogrešanih.

Izropanje Severne Afrike po Angležih

Lizbona, 25. nov. s. Roparski duh Anglije se je zopet jasno pokazal v izjavi parlamentarnega tajnika ministrstva za prehrano Mac Bonea. Mac Bone je sporočil, da njegovo ministrstvo skrbno proučuje način, da bi se prepeljala v Anglijo skoraj celotna proizvodnja žita, vina in olja iz francoske Severne Afrike. To potrdilo parlamentarnega tajnika Mac Bonea kar najbolj kategorično demantira svoječasne izjave Angležev, da je bila zasedba francoske Severne Afrike izvršena v interesu Francije in Francozov.

Položaj v Indiji še poslabšan

Lizbona, 24 novembra. s. Angleški tisk javlja. da se je v zadnjem času položaj v Indiji znova poslabšal. Dopisnik »Times« poroča iz Novega Delhija. da je bilo zadnje dni zopet izvršenih mnogo aretacij zlasti med osebami, ki pripadajo kongresni stranki. Med temi je bivši indijski minister Purshoton Tricundas, voditelj indijske socialistične stranke.

Ogromne sovjetske izgube ob Donu

V dveh dneh velike bitke so Nemci in zavezniki uničili najmanj deset sovražnih oklopnih brigad in pehotnih divizij

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 24. nov. Nemško vrhovno poveljstvo je izdalo danes naslednje vojno poročilo:

Na področju Kavkaza so neugodni vremenski pogoji preprečevali večje borbene operacije.

Južnozapadno od Stalingrada in v velikem loku Dona so sovjetske čete, žrtvujoč brezobzirno moštvo in vojni material, vdrle v obrambno fronto ob Donu. V teku so protiukrepi.

V trdovratnih in spremenb polnih bojih zadnjih dni je bilo več sto sovjetskih oklopnih vozil uničenih. Oddelki nemškega in rumunskega letalstva so kljub neugodnemu vremenu stalno podpirali vojsko na kopnem.

V Stalingradu samo krajevne bojne operacije.

Novi močni napadi Sovjetov južnovzhodno od Ilmenskega jezera so se izjalovili.

V ozemlju ob izlivu Volhova je bilo več sovražnih transportnih vlakov z letalskimi napadi uničenih.

Nad francosko zapadno obalo so nemški lovci sestrelili 5 štirimotornih sovražnih bombnikov. Eno lastno letalo je bilo izgubljeno.

*

Berlin, 24. novembra. s. Mednarodna obveščevalna agencija doznava iz vojaških krogov, da so boljševiške izgube v borbah južno in severnozapadno od Stalingrada tako hude, da mora Timošenko pošiljati vedno nove rezerve v boj, da izpolni praznine, povzročene v njegovih vrstah po nemškem ognju. **Že po dveh dneh je bilo najmanj 10 boljševiških oklopnih brigad in pehotnih divizij popolnoma uničenih. Druge divizije so utrpele take izgube, da niso bile več sposobne za borbo.** 63. sovjetska pehotna divizija, ki je ščitila bok neke napadalne skupine, je bila uničena do zadnjega moža. 333 divizija strelcev, ki je napadla z mostišča pri Serafimoviču rumunske postojanke, je prišla pod ogenj neke rumunske oklopne divizije. Kdor ni padel na bojišču, je bil zajet.

Peta in šesta konjeniška divizija boljševiške garde sta doživeli isto usodo. Sledili sta lastnim tankom v nekem razmeroma globokem prodoru v kolenu Dona. Ko sta izgubili zvezo s svojimi zaščitnicami, je bil izveden silen protinapad nemških rezerv s tanki in težkim pehotnim orožjem, tako da sta obe diviziji imeli strašne krvave izgube. Med poskusom, da bi se izvili iz obkolitve, sta izgubili skoraj vse svoje konje in orožje. Tistim, ki so ostali živi, je ostala samo ta možnost, da so se predali. Enako so bile skoraj popolnoma uničene med očiščevanjem nekega bojišča s protitankovskim orožjem in topovi oklopne sile, ki so izvedle napad, med njimi 121. oklopna divizija in 14. motorizirana brigada. Samo en oddelek protitankovske obrambe je javil, da je uničil 100 sovražnih tankov, večinoma najtežjega tipa.

Južnovzhodno od Kleckaje je 321. pehotna divizija utrpela pri Orehovsku med napadom na rumunske postojanke tako hude izgube, da so jo morali umakniti iz bojnih črt.

Enako krvavi za Sovjete so bili obrambni boji južno od Stalingrada. **Tam operirajoča 51. sovjetska armada je izgubila v prvih dneh napada najmanj 40.000 mož, ki so padli ali bili ranjeni.** Med napadom na Malie Derbeti je bila 302. pehotna divizija skoraj popolnoma uničena ob energični obrambi Rumunov, ki so branili svoje postojanke. 155., 163. in 235. oklopna brigada so izgubile več ko polovico svojih efektivov.

Slika bitke ob obeh straneh Stalingrada se lahko povzame takole:

Sovjeti skušajo še vedno po ofenzivnih uspeh prvih dni ne ozirajoč se na izgube, razširiti vdore v obrambni fronti. Zaradi ogromnih izgub tankov in težkega orožja zlasti zaradi strašnega masakra pehotnih divizij, je pritisk sovjetskih sil manjši. Kljub težavnemu položaju zaradi vremena so nemška bojna in rušilna letala podpirala v loku Dona z močnimi silami težke obrambne borbe nemških in rumunskih čet. Z bombami so uničila 8 tankov in nad 60 sovražnih motornih vozil. Med napadom v nizkem poletu je bila ena sovjetska baterija uničena. V napadih iz nižine so bile zdecimirane sovražne rezerve, ki so jih poslali v boj. Akcija boljševiškega letalstva pa je bila nasprotno malenkostna.

Enako so bila napadena sovjetska ojačenja v severnem odseku v področju ustja Vorlohva; več bomb je v polno zadelo tri velike transportne ladje, ki so bile namenjene v Petrograd. Na Ladoškem jezeru sta bila potopljena dva velika vlačilca. Pri Koboni so bile na neki zelo važni točki ob južnem obrežju Ladoškega jezera uničene z bombami velikega kalibra vse naprave. Z bombami je bil pognan v zrak tudi vlak s strelivom, katerega so raztovarjali na čolne.

Središče hudih napadov, ki trajajo že tedne, je bila tudi murmanska železnica. Glavni cilj napadov so bile naprave na nekem kolodvoru ob zapadnem obrežju zaliva Kandalakše.

Učinkovitost odpora nemških in zavezniških čet

Berlin, 24. novembra. s. Glede velike obrambne bitke, ki divja že pet dni okrog Stalingrada in v velikem kolenu Dona, ponavljajo danes s pristojnega vojaškega vira da ni mogoče dati še podrobnost o bitki. Kakor poroča današnje vojno poročilo vrhovnega poveljništva nemških in zavezniških sil, so te sile zapletene v hudih borbah, k potekajo z menjajočimi se uspehi. Nemške in zavezniške sile še naprej zadajajo sovražniku hude izgube.

Dejstvo, da je uspelo izločiti iz borbe več sto tankov, ne dopušča nobenega dvoma glede učinkovitosti ofenzivnega odpora nemških in zavezniških čet. To dejstvo dopoveduje tudi jasno, da označuje sedanjo fazo sovjetske ofenzive v glavnemu huda borba z oklopnimi silami, ki so tu pa tam prodrle v nemško obrambno fronto in ustvarile kline. Ti pa postanejo za sovražnika samega v nadaljnjem razvoju lahko usodni, kakor se je zgodilo n. pr. spomladi pri Harkovu. Saradi tega ni mogoče pojasnjevati poteka bitke. Gotovo pa je, da ima nemško vrhovno poveljništvo razloge da sledi s popolno mirnostjo poteku hudih obrambnih borb.

Spopadi na finskem odseku

Helsinki, 25. nov. s. V zadnjih 24 urah je bilo na fronti v Karelski in Aunuški ožini živahno borbeno in izvidniško udejstvovanje. V odseku fronte v Vzhodni Kareliji sta bila odbita dva sovjetska oddelka, ki sta skušala napasti prednje finske postojanke, potem ko sta prekoračila neko zamrznjeno jezero. V severnih odsekih iste fronte je bilo živahno udejstvovanje patrulj in obojestransko topniško streljanje.

Finski lovci so se zapadno od Kronštata trikrat zaporedoma spopadli z velikimi sovjetskimi letalskimi skupinami. V izredno hudih borbah je sovražnik izgubil 1 Spitfire, 2 Tomahavka in 1 lovsko letalo tipa I 16, kakor tudi 4 bombnike strmoglavce tipa P E 2. Finci niso imeli nobene izgube. Skupine finskih bombnikov so silovito bombardirale neko važno sovjetsko letalsko oporišče.

Med tremi dolgo trajajočimi sovjetskimi napadi so povzročile škodo bombe, ki so padle v okolici Kotke.

Na Atlantiku spet potopljene tri ladje s 24.000 tonami

Berlin, 24. novembra. s. Mednarodna obveščevalna agencija doznava iz vojaških krogov, da so nemške podmornice v bitki na Atlantiku potopile eno petrolejsko ladjo in dve trgovinski, docela natovorjeni ladji s skupno 24.000 t onami. 10.000 tonska petrolejska ladja je bila prestrežena na morju pri Novi Zemlji, ko je bila na poti v Kanado. Ena izmed trgovinskih ladij, ki je bila na poti v Murmansk z vojnimi potrebščinami, je bila potopljena z dvema torpedoma na Atlantskem oceanu, druga 4000 tonska je bila potopljena v Srednjem Atlantiku v bližini Ekvatorja.

Podmornice Osi v kanadskih vodah

Lisbona, 25. nov. s. Na nekem sestanku kanadske vlade je Anius Mac Donald rekel, da je nevarnost podmornic Osi na Atlantiku še vedno resna ter je dodal, da veliko število sovražnih podmornic deluje na Atlantiku in celo ob Kanarskem obrežju in v zalivu sv. Lovrenca, čeprav so operacije v everni Afriki prisilile Os, da je zastavila mnoge podmornice v zapadnem Sredozemskem morju. V zalivu sv. Lovrenca je zaključil Mac Donald, je bilo potopljenih več kot 20 ladij.

Vladar in Vladarica pri vojnih ranjencih

Rim, 24. nov. s. Njuni Veličanstvi Kralj Cesar in Kraljica sta davi obiskala bolnico Rdečega križa Regina Elena. Pomudila sta se dolgo ob posteljah oficirjev in vojakov, ki so bili ranjeni v vojni. Vladar in vladarica sta tolažila ranjence, za kar so jima bili hrabri bolniki ganjeno hvaležni.

Princ Piemontski na pogrebu turinskih žrtev

Turin, 24. novembra. s. Njegova Visokost Piemontski princ je davi prispel v Turin in inspiciral šole, kot vrhovni poveljnik pehote. Prisostvoval je ganljivi poklonitvi oblasti in ljudstva truplom Turinčanov, ki so bili žrtve zadnjega sovražnega napada. Princ se je udeležil verskega obreda, ki ga je opravil na pokopališču turinski nadškof.

Dan matere in otroka

Rim, 24. nov. s. Duce je odredil, da se bo tudi letos proslavil 24. december kot dan matere in otroka.

Uspehi in cilji borbe proti boljševizmu

Ob današnji obletnici pakta proti kominterni

Berlin 24. novembra. s. Jutri bo obletnica podpisa protikominternskega pakta. V poluradnem komentarju se ob tej priliki podčrtava, da je pakt naperjen ne samo proti boljševizmu, temveč po geslu »Kdor je prijatelj mojega sovražnika, je moj sovražnik«, tudi proti plutokratičnim silam in njih satelitom, ki se družijo z Moskvo in so celo izdali Evropo boljševizmu. Od prvih spopadov med protikominternskimi državami in boljševizmom med državljansko vojno v Španiji, je anglosaški imperijalizem podpiral komunistični upor na vse načine. V tem prvem spopadu je duh protikominternskega pakta dosegel svojo prvo zmago nad boljševiško in plutokratsko svetovno koalicijo. S tovariško nesebičnostjo so legije Osi prenašale hude žrtve, boreč se s tovariši generala Franca in uničujoč komunistično kugo na Iberskem polotoku.

V 17 mesecih neprestane borbe je naša zmagovita vojska v tesnem tovarištvu s finsko armado in z italijansko-rumunskimi divizijami ter madžarskimi, hrvatskimi in slovaškmi divizijami ter s skupinami prostovoljcev iz vseh ostalih evropskih narodov ne samo odvrnila smrten udarec, ki ga je hotel Stalin zadati Evropi s tem, da se je borila proti plutokratičnemu svetu na zapadu, temveč je storila še več. Evropska protikominternska vojska je na čudovitem pohodu dosegla doljno Volgo in Kavkaz ter iztrgala boljševizmu navažnejše prehranjevalne in sirovinske vire.

Japonska intervencija je dala nov izredno močan impulz borbi proti anglosaškim silam, ki so zaveznice boljševizma.

Komentar se takole zaključuje: Duh protikominternskega pakta in upor novega reda proti preživelemu svetu je gigantska borba za svobodo in borba proti boljševiškemu kaosu. Ta borba dviga na vseh frontah milijone junaških borcev. Zastave teh hrabrih borcev imajo razne barve in embleme. Številna so tudi bojišča, na katerih se bore za boljšo bodočnost. Toda cilj je en sam: likvidacija boljševiške kuge, zgraditev novega pravičnega in trajnega svetovnega reda. Žrtve, ki jamčijo za dosego tega cilja in zmage, so v enaki meri svete vsem.

Podmornice in letala Osi onemogočajo konsolidacijo sovražnika v Severni Afriki

Ugotovitve portugalskih listov

Lizbona, 24. novembra. s. »Diario Popular« piše, da imajo Anglo-američani vedno bolj opravka s prvim resnim odporom na alžirski meji. Iz verodostojnih virov javljajo, da operira proti angleškim silam vedno več italijansko-nemških letal s Sicilije, Sardinije in Korzike, ki so tri telike nepremične nosilke letal v Sredozemskem morju. Ta letala se ne omejujejo na bombardiranje sovražnih zbirališč, temveč izvajao taktiko, ki se je izkazala za dobro na Nodveškem in prevažajo na tisoče ljudi in množine potrebščin.

Sovražniki se morajo boriti z ničmanj resno nevarnostjo podmornic. Italijanske podmornice, ki v dnevnih napadih vdirajo v zasidrana pristanišča in torpedirajo za Anglosase tako dragocene parnike. Anglosaška izkrcanja so dosegla svoj cilj, le z mnogimi izgubami življenj. Ker so Italijani z naglo organiziranimi operacijami zasedli Korziko in ojačili garnizije na Sardiniji, so anglosaške operacije usodno izpostavljene letalskim napadom Osi, s katerimi se namerava za vsako ceno preprečiti konsolidiranje sovražnika v Severni Afriki.

List »Seculo« piše, da je hitrost, s katero so sile Osi poslale v Tunis ojačenja z letali ali po Siciljskem kanalu, na višini njih prejšnjih dejanj.

*

Anglosaška propaganda na hitrem umiku

Rim, 24. novembra. s. Ob 7.15 je londonski radio sporočil: »V Tunisu se morajo zavezniki boriti z letali, ki jih Nemci in Italijani pošiljajo s Sicilije in Libije, dočim moramo mi pošiljati naš letala in bencin iz razdalje več sto milj. Vojni dopisniki trdijo, da bo preteklo nekaj časa preden bomo mogli pričeti z večjo ofenzivo.«

Snoč ob 21.45 je londonski radio sporočil: »Močna italijansko nemška ojačenja še vedno prihajajo v Tunis in Bizerto. Letalsko udejstvovanje v Severni Afriki narašča. Pred Alžirom so bili potopljeni trije parniki.«

»New York Times« je včeraj objavil uvodnik, v katerem je rečeno, da bi bila zmota prezgodaj računati z zmago v Afriki.

V luči tega prisiljenega in splošnega umika angloameriške propaganda glede dogodkov v Severni Afriki, je videti nesorazmerni trušč, ki ga ta propaganda dela z napadi in protinapadi krajevnega značaja na sovjetski fronti, da bi odvrnila z novim mamilom pozornost javnosti.

Visoki komisar sprejel italijanske upravitelje in učitelje

Ljubljana, 24. nov. 1942-XXI.

Predvčerajšnjim ob 18.30 je Visoki Komisar zbral k raportu v zborovalni dvorani vladne palače ob navzočnosti komisarja za šolstvo italijanske upravitelje in učitelje v Ljubljani.

Po predstavitvi navzočih, ki jih je predstavil prof. De Poli, je Eksc. Grazioli prisrčno pozdravil italijanske, v glavnem mestu in v pokrajinskih središčih delujoče učitelje ter povdaril nalogo, ki jim je bila poverjena.

Raport se je pričel in se zaključil s pozdravi Kralju in Cesarju ter Duceju.

J. O. Dobeičeva „Slepa miš“

Prodoren uspeh najmlajše domače operete z Mlejnikove

Ljubljana 26. novembra

Janez O. Dobeic, avtor nove izvirne operete »Slepa miš«, ima kakor Janus dva obraza: s sprednjim izraža skromnost in pohlevnost, z zadnjim pa ostro kritičnost do tovarišev, domačih prednikov in sploh stvariteljev operet.

»Treba bi se bilo povrniti k našim začetkom, k skromni, a prisrčni spevoigri in nadaljevati v tej smeri. Morda bi na ta način ustvarili značilno našo opereto. Naša značilnost je idilika. Idilika pa je verjetno značilnost Slepe miši«, je dejal J. O. Dobeic in tudi storil tako. Povrnil se je res k našim začetkom v prepričanju, da »je ostala naša miselnost nekje na primarnih stopnjah prisrčnih, naravnih čitalniških časov.« Tako je nastala njegova tvorba.

Skromno izjavlja, da ni poklicni komponist, da nima spretnosti v odrski gradnji besedila in da je dal stvari zadnji lošč — blesk — režiser; a na gledališkem lepaku čitamo še, da mu je opereto (ki bi jo sam rajši imenoval spevoigro, ker je skromnejša) za orkester priredil J. E. V vsi skromnosti je torej »Slepa miš« v formuli izraženo = Dobeic + J. E. + Golovin.

Zato se glavni avtor pohlevno sklicuje na našo »širokogrudnost z opravičilom, da bi samo rad ponudil ljudem nekoliko prijetnih, iskrenih, doživljenih občutkov«.

Takoj povem, da je njegova prošnja za naš pardon čisto odveč, saj smo doživeli pri premieri prav vse tiste občutke, ki jih je nameraval izzvati. In izkazalo se je, da se ni zmotil v svojem prepričanju: miselnost naše publike je ostala tako primarna, kakoršna je bila pred 55 leti v čitalniških časih.

Dobeic je pošteno povedal kaj je hotel ustvariti in s kakšnim namenom, nam pa je le dolžnost, pošteno priznati, da nas ni varal in da se mu je namen izvrstno posrečil. Gledališče je bilo že dvakrat zaporedi razprodano, ljudje so prejeli v obilju »tisto, česar so potrebni«, smehljali in bučno so se krohotali, aplavzov je bilo premnogo, vencev, šopkov in buteljk na kupe, in med vso predstavo in še po nji je vladalo prav prisrčno zadovoljstvo. Igralci in pevci imajo jako zahvalne in efektne uloge, dirigent Simoniti in režiser Golovin sta se na moč potrudila, — pa če bi bili dialogi tekli brez pavz gladkeje, bi lahko zapisal, da je bila predstava prav dobra.

M. Mlejnikova je v partiji Maričke Majarončkeve igralski in zlasti pevski odlična, govori prozo naravno in razumljivo, se kreta in vede povsem neprisiljeno ter je zopet v svakem pogledu kazala svoj veliki odrski talent. Z učinkovitimi viški svoje uloge doseza bučno priznanje.

St. Poličeva ima kot Špelca obilo možnosti, da ravija svojo naturno komiko in je v 2. in 3. dej. vse hvale vredna. Kakšne pomisleke imam proti nekaterim predrastičnim zaokretom v 1. dej., sem ji že nekajkrat povedal.

E. Barbičeva je ljubka Moli, živahna, na odru zmerom prožna in prikupna.

Modest Sancin, vesel medicinec, ki s Špelco vzdržuje farmo s kunci, ima glavno moško vlogo Matička Mlinarja; izvaja jo tudi pevski povsem zadovoljivo, igralski pa kot vešč igralec seveda odlično. Priznanje mu gre, da je dal Matičku primerno noblesnost.

Novo paradno komično ulogo bivšega profesorja Korenine, ki se je iz obupa nad zgodovino izpremenil v brusača in krparja loncev in dežnikov — čudovit operetski stvor! — igra D. Zupan. S Poličevo ima Zupan kajpak glavni delež komike, ki jo posrečeno razvija na vsesplošno hahljanje.

Američanskega advokata mistra Listra igra s pompozno drastiko Anžlovar, pravcat tresorep, tresoglav in migonog, komična figura, ki izziva živčnost.

Tu pa je končno še resnični Tresorep, višji sodni zvedenec in načelnik rubežne komisije, ki ga efektno igra in poje J. Pianecki, njegov zapisnikar Strniša, ki ga kreira elastično tvorni F. Jelnikar, pijani policaj, jeclјač Macafur, ki ga prav dobro daje Jožko Rus ter zamorec sluga Robert, ki je apartna prikazen K. Marenka.

Te, večinoma neverjetne osebe nastopajo v dejanju, ki je takisto večinoma neverjetno in ima prizore, ki jih lahko razumeš le kot operetne nesmisli. V tem pogledu »Slepa miš« nima prav nič izvirnega, zares novega, značilno našega, skratka, nič takega, kar bi nam utegnilo obetati za bodočnost **»značilno našo opereto,** ki bi bila prav tako ali pa še bolj zanimiva kot uvožena«. Ne, vse dejanje, vse besedilo, vse osebnosti so nam bolj ali manj znane iz uvoženih in raznih domačih operet ter je vsa forma dela natančno vzeta po znanih vzorcih. Celo glavna misel je zajeta iz »Grofa Luksemburškega«. A tudi v glasbi je bil Dobeicu vzornik Fr. Lehar.

Nič zato. Najboljši vzornik je zmerom boljši kakor slab. In prav pohvaliti je treba Dobeica za tiste točke — za soli in zbor —, v katerih je lepo folkloren ter je dobro izkoristil domače melodije in domače ritme. A niti v tem oziru ni Dobeic prvi, kajti tudi že drugi naši operetni skladatelji so se — kakor Franc Lehar k češkoslovaški — zatekali k domači ljudski popevki. Pozdravljam torej tudi Dobeica na tej poti.

Kar je ostalega glasbenega značaja v tej operet, mi je — pri prvem, enkratnem poslušanju — zvenelo mednarodno, neznačilno ali pa naravnost sorodno z Leharjem, Fallom i. dr. Tudi brez »ameriškega« plesa ni izhajal Dobeic; to ni očitek, temveč gola konstatacija.

Za opereto, ki je bila in je »torišče za banalnosti, obrabljene odrske učinke in cenene burke in šale«, je pri ljudeh dobrega okusa edini spas — blesteča duhovitost. Brez te je neužitna! Dobeic, ki zatrjuje, da bi nam rad ustvaril **»značilno našo opereto«**, pa izjavlja, da »duhovitost ni nujna, da duhovitosti ni težko skonstruirati in da duhovitost ne pomeni dosti!« — Ne, neduhovite ali primarno skonstruirane operete ne bomo nikoli priznavali za organično slovensko, značilno **našo.**

Ne nazaj, temveč naprej in navzgor hočemo tudi v operetni tvorbi. Nemogoče je, da bi prezrli vse razvojne njene stopnje, ki so jih z neštetimi poizkusi tekom časov prehodili tuji in tudi domači skladatelji. Nič več se ne smemo vračati k začetkom. v čitalniško dobo temveč učiti se moramo na že dobojevanih dognanjih v tujini in doma ter ustvarjati čim bolj svojska, izvirna, po glasbi, dejanju, osebah in vsem značaju samosvoja, značilna naša dela.

Ne vem, v koliko je »zadnji lošč« P. Golovina izpremnil Dobeičevo besedilo in dejanje, katere — n. pr. plesne — scene so le Golovinove, in ali je resnica, da »imajo igralci vsaj pol deleža pri ustvarjanju« te »Slepe miši«.

Soditi moram o tem kar sem videl in slišal, in lahko z zadovoljstvom priznam, da smo imeli na našem odru že marsikatero tujo, bombastično reklamirano opereto, ki naši publiki ni tako ugajala kakor »Slepa miš«. Tudi ostali abonentje jo bodo — brez ozira na Dobeičevo nespretno razlaganje v Gledališkem listu štev. 5 — gotovo prijazno sprejeli kot domače, veselo, sodobnemu duševnemu razpoloženju naravnost koristno odrsko delo. Zlasti pa bo Slepa miš zelo dobrodošla nedeljski in praznični publiki.

Iz Hrvatske

— Trgovinska pogodba med Hrvatsko in Finsko. Med finskim ministrom za preskrbo prebivalstva Ramsayem in hrvatskim poslanikom na Finskem Bornjakovičem so bile izmenjane ratifikacijske listine o trgovinski pogodbi, sklenjeni med obema državama letos spomladi.

— Posvetovalni odbor za zavarovanje. Pri ministrstvu za narodno gospodarstvo je bil ustanovljen posvetovalni odbor za zavarovalnice.

Nagrada ob priliki rojstva dvojčkov

Visoki komisar je iz Ducejevega sklada podelil zakoncema Prešern Ivanu in Ani, Potovrh št. 41, občina Šmihel-Stopiče, ob priliki rojstva dvojčkov nagrado v znesku 600 lir.

*

Visoki komisar je iz Ducejevega sklada podelil zakoncema Lovšin Francu in Neži iz Zapotoka št. 22, občina Sodražica, ob priliki rojstva dvojčkov nagrado v znesku 600 lir.

Sprememba seznamov točk glede klobukov

Pokrajinski korporacijski svet je izdal okrožnico z obvestilom o nekaterih spremembah v seznamih točk, ki se tičejo izključno klobukov.

V seznamu »I. **Oblačilni predmeti za moške in dečke«** je pri zaporedni številki 24, ki se tiče klobukov iz klobučevine, dodati naslednjo opombo: Še neizoblikovani klobuki iz klobučevine so izenačeni s klobuki iz klobučevine.

Pri oddelku »II. **Oblačilni predmeti za ženske in deklice« v koloni za deklice** pri št. 19 se **spremeni število točk** (odrezkov z arabskimi številkami) od sicer pri klobukih iz klobučevine, baržuna, pletenin ali drugih tkanin, opremljenih ali neopremljenih od 3 na 4, pri klobukih iz slame, lubja, palmovih vlaken, oblanja ali drugih podobnih snovi, opremljenih s tkaninami, pa od 2 na 3. Opomba glede največjega obsega 56 cm se pri klobukih za deklice črta. K številki 19 se še dodajo naslednje tri opombe: 1. Še neoblikovani klobuki iz klobučevine so izenačeni s klobuki iz klobučevine. 2. Klobuki, ki so napravljeni deloma iz klobučevine ali tkanin in deloma iz pletenin, se klasificirajo kot klobuki iz klobučevine, baržuna, pletenin ali druge tkanine, opremljeni ali neopremljeni. 3. Pri klobukih iz slame, lubja, palmovih vlaken, oblanja ali drugih podobnih snovi se ne smatrata kot oprema preprost trak gornjega dela klobuka, niti podloga klobuka.

Pri oddelku »III. **Oblačilni predmeti za otroke«** se doda nova zaporedna številka 10: Klobuki (razen klobukov iz slame in sličnih) in čepice, velikost 47 do 51 — 2 točki (odrezka z arabskimi številkami).

V tabeli B: **Izdelki, ki niso vezani na izkaznice**, je dodati naslednje postavke:

klobuki iz slame za moške, ženske in otroke;

klobuki za duhovnike;

čepice in kape za vojake in pripadnike vojaštvu izenačenih korpusov;

čepice za državne pokrajinske in občinske uradnike in agente;

čepice za pripadnike organizacij Narodne fašistične stranke (PNF).

Prijava inventarja blaga, vezanega na nakaznice

Pokrajinski svet korporacij je ugotovil, da so mnoge tvrdke začele prodajati konzumentom blago, ki je vezano na nakaznico, dasi še niso predložile inventarja takega blaga.

Te tvrdke se opozarjajo na dolžnost predložitve inventarja in se pozivajo, da nemudoma in brez nadaljnjega oklašanja to dolžnost izpolnijo ter medčasno takoj prenehajo s prodajo blaga, ker jim bo sicer na podlagi tozadevnih ugotovitev oblastvenih organov, ki so že pričeli s kontroliranjem, odvzeto obrtno dovolilo.

Iz pokrajine Gorizie

— Nemški vojni ranjenci na vožnji skozi Gorizio. Te dni je vozil skozi Gorizio transport s 450 nemškimi vojnimi ranjenci, namenjeni na rekonvalescentno zdravljenje v Fiume. V času daljšega postanka na gorizijskem glavnem kolodvoru so bili nemški vojni ranjenci postreženi s cigaretami, cvetlicami ter raznimi komfortnimi predmeti. Pozdravili so jih zastopniki fašija, gorizijskega častniškega zbora ter drugi predstavniki.

— Zanimiva razstava izdelkov iz japonske slame. Zanimanje gorizijskega občinstva vzbuja razstava gorizijskega umetnika Ksaverija Brainija v umetnostni trgovini na Korzu Vittorio Emanuele. Gre za zelo izvirno razstavo najrazličnejših predmetov, umetniško izdelanih iz japonske slame: listnice., omarice za dragocenosti, okviri, slike td. Posebno pozornost zasluži kompozicija »Razpelo na gori«. Braini je umetniško in sodobno ustvaril zasnove, ki jih zasledimo že pri starih italijanskih obrtnikih.

— »Sanjajmo skupaj.« Dne 25. novembra nastopi na odru Verdijevega gledališča v Goriziji skupina Astro, ki bo podala revijo »Sanjajmo skupaj« v 24 slikah. Sodelujejo Vanda Osiri, trio Lescano, Karol Dapporto, Bruno in Brani, Leticija Gissi ter člani baletnega zbora Astro. Razen tega tudi orkester pod vodstvom maestra Anepete.

— Nagrade za najlepše vzrejene bike. V Tolminu so bile izročene nagrade številnim živinorejcem za najlepše vzrejene bike težkega rdečega norijskega plemena. Spregovrila sta živinorejcem po opravljenem delu razsodišče komisije šef pokrajinskega poljedelskega inšpektorata prof. Marzano in zastopnik ministra za poljedelstvo in gozdove prof. Montanari. V didaktični mlekarni je bila popoldan slovesna izročitev nagrad.

— Umrli so v zadnjem času v Goriziji: Alojzija Campagner; Joahim Della Ragione rudar, star 28 let; Katarina Ragusa, zasebnica, stara 38 let; Gina Tumi, likalka, stara 34 let; Josip Sanseverino, kolon, star 40 let; Laert Callegari, delavec, star 20 let; Karolina Kotelj, sestra, stara 62 let; Santo Menossi, zasebnik, star 78 let.

— Poročili so se te dni v Goriziji Andrej Calcagno in Ana Pregelj; delavec Leopold Mervic in gospodinja Marija Gruden; krojač Andrej Jug in gospodinja Josipina Paulin; geometer Guido Bontempi in gospodinja Nerina Viucci; zdravnik Del Piero Onorato in učiteljica Ivana Dal Ben.

— Birmanje vojaka v bolnišnici. Goriški nadškof mons. K. Margotti je posetil javno bolnišnico »Casa Rossa«, kjer je birmal bolnega vojaka.

— Ljudsko gibanje. V Goriziji sta bili 20. novembra 2 rojstvi, 2 smrtna primera in 2 poroki.

Uspešen napad stražarjev na komunistično taborišče

Nad Orlami je padlo pet komunistov drugi pa so zbežali
Pri stražarjih je bil le eden lahko ranjen

Ljubljana, 25. novembra

Borba proti komunistom, posameznikom in razpršenim skupinam, se na terenu neumorno nadaljuje. Vaške straže poročajo od vseh strani o svojih uspehih. Tako poročilo smo prejeli tudi iz neposredne okolice Ljubljane. Člani vaških straž iz Device Marije v Polju, iz Dobrunj in Bizovika so se prejšnjo soboto zbrali s smotrom, da pregledajo gozdove okoli Pugleda in Orl. Tako so obrambne edinice prešle s to akcijo v ofenzivo, kar jasno priča o moči pokreta. Hotela so končati komunistične pohode, ki so pod okriljem noči in teme vznemirjali samotne hiše.

Pohod vaških straž se je začel že zgodaj zjutraj. Vse do poldneva je potekal brez posebnih dogodkov. Stražarji niso nikjer opazili žive duše. Kmalu po polnevu pa so naleteli na komunistično taborišče, v katerem so si pravkar kuhali kosilo. Napad stražarjev je komuniste zelo presenetil. Večina se v prvem trenutku ni znala znajti in je panično zbežala. Kar jih je nudilo odpor, so stražarji kmalu premagali.

Na bojišču so obležali 4 mrtvi komunisti, eden pa nevarno ranjen. Ta je kmalu nato tudi izdihnil. Stražarji so skušali svoj uspeh izkoristiti do zadnjega. Preganjali so bežeče komuniste še naprej. Komunisti so se jim hoteli še enkrat postaviti v bran, vendar so kmalu uvideli, da ne bodo nič opravili in so se dokončno razbežali. Kakor so kazali sledovi, so odvedli seboj tudi nekaj ranjencev.

Zanimiv pogled se je stražarjem nudil po zapuščenem komunističnem taborišču. Zalog naplenjenega blaga so našli precej. Komunisti so se založili s 6 prašiči, imeli pa so tudi dve kravi in dva konja. Zaplenili so tudi precej orožja in raznega orodja.

Stražarji so torej svoj nastop zaključili zelo uspešno. Sami niso pri vsem pohodu utrpeli nobenih izgub. Samo eden med njimi je bil lahko ranjen v zapestje leve roke.

Živilski trg ob mrzlih dneh

Zelenjavo morajo varovati, da jim ne zmrzuje — Pošiljka lepih jabolk

Ljubljana, 25. novembra.

Ko morajo prodajalci zelenjave na trgu začeti varovati svoje blago, da jim ne zmrzuje, se že začenja, vsaj zanje, prava zima. Večin prodajalcev povrtnine prodaja na prostem. Pred dežjem se varujejo z velikimi »marelami«, pred mrazom se pa ne morejo primerno zavarovati. Toda bolj jih skrbi, da bi jim ne pomrznilo občutljivo blago, kakor da bi ne ozebli sami. Prodajalci so vajeni mraza, saj so vedno na prostem ter so utrjeni. Nekateri sicer trpe tudi zaradi ozeblin, vendar jim mraz ne more tako lahko do živega. Naše branjevke in zelenjadarice imajo svoj zimski kroj. Zdaj se že obuvajo v škornje iz klobučevine. Oblečene so pa navadno tudi tako dobro, da so skoraj povsem skrite v zavitku jopic in rut.

Le nekaj prodajalcev na trgu ima zaprte prostore za prodajo zelenjave. Vendar so tudi te prodajalne začasne in ne posebno tople. Ob mrzlih dneh branjevci ne dovažajo mnogo za mraz občutljivega blaga na trg, temveč le toliko, kolikor upajo, da ga bodo isti dan prodali. Če bi prodajali v topli tržnici, bi lahko zalagali stojnice bolj. Kljub temu so pa zdaj tudi na prostem njihove stojnice še precej dobro založene.

Če bi skušali ugotoviti, katerih uvoženih pridelkov smo letos največ porabili, bi bilo najbrž treba priznati prvenstvo sladki, zeleni papriki. Naprodaj je bila neprestano od pomladi in gospodinje jo kupujejo še zdaj. Pridelovalci so dobro računali; posrečeno so se odločili za pridelovanje živila, ki so ga gospodinje letos kupovale tako rade, da se ga niso naveličale niti zdaj, iznašle so tudi celo vrsto receptov, najbolj pogosto pa uporabljajo papriko še vedno za polnjenjem z rižem.

Če bi bila naprodaj vse leto cvetača, bi je najbrž porabili tudi skoraj toliko kakor paprike. Vendar mnoge gospodinje rajši kupujejo papriko kakor cvetačo, ker se jim zdi cenejša. Cvetače pač ne morejo razkosavati, da bi jo prodajali tudi po četrt kilograma, a posamezne glave tehtajo po več kilogramov.

Prejšnje mesece so gospodinje zelo povpraševale po čebuli, zdaj se pa bodo lahko založile z njo tudi za zimo, zlasti še, ker ni tako draga. Stojnice so dobro založene z njo dan za dnem.

Gospodinje so se danes razveselile precej lepih jabolk, ki so jih prodajali skoraj vsi branjevci. Dodelil jim jih je Prevod in naprodaj so bila po maksimalni ceni. Kupovalci so radi posegali po njih, zlasti še, ker so bila tako vabljiva ter precej dobro hranjena. Posamezni prodajalci pa imajo tudi druga jabolka. Zdaj je naprodaj že skoraj več oranž kakor jabolk, vendar se gospodinje še niso »preusmerile« ter bolj povpraševanjem po jabolkih.

Zelenjadni trg je bil danes založen kakor ob navadnih dneh. Kupčija ni bila posebno živahna, ker na trg prihajajo gospodinje bolj ob sobotah kakor med tednom. V primeri s povpraševanjem je bilo dovolj blaga.

Najvišje cene za sir

Smatrajoč za potrebno določiti nove maksimalne cene za sir je Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino glede na svojo naredbo o predpisih glede cen blaga storitev in rabokupov z dne 9. maja 1941-XIX in glede na svojo naredbo o najvišjih cenah za sir z dne 8. decembra 1941-XX izdal *novo naredbo o najvišjih cenah* za sir, ki je objavljena v »Službenem listu« 21. t. m. in je stopila s tem dnem v veljavo, ko so obenem zgubile veljavo vse druge njej nasprotujoče in z njo nezdružljive določbe.

Maksimalne prodajne cene za sir so določene takole (prva številka označuje ceno na debelo, franko skladišče brez trošarine, druga pa ceno na drobno, vštevši vse obremenitve; v lirah za kilogram):

1) Granat tipico 1939 in starejši 24.55, 32.10; 2) Granat tipico 1940 22.55, 29.70; 3) Granat tipico 1941 20.90, 28.05; 4) Asiago 15.50, 19.30; 5) Emmental in Sbrinz 17.70, 20.90; 6) Fontina 17.95, 21.40; 7) Provolone 13.65, 20.6; 8) Mozzarella 15.10, 19.50; 9) Bel Paese in Italico 14.90, 19.—; 10) Gorgonzola 16.50, 24.—; 11) Taleggio 14.40, 18.50; 12) Quartirolo 13.90, 18.—; 13) *a)* Topljeni siri (Roma, Erbo in drugi) v kosih po 2 do 3 kg 18.10, 22.40. *b)* v zabojčkih po 100 kosov po 25 g 21.40, 26.30, *c)* v škatlah po 6 kosov po 25 g 4.—, 5.—; 14) Pecorino Roma 21.70, 25.90 lire za kilogram.

Za dozorevanje sira se sme pribiti pri siru Granat tipico 1941 od 1. novembra 1941 do 1. avgusta 1942 po 0.20 lire pri kilogramu na mesec; pri siru Asiago in Sbrinz, starem nad štiri mesece, po 0.20 lire na mesec pri kg; pri siru Emmental in Provolone, starem nad štiri mesece, enkratni znesek 0.60 lire pri kg; pri siru Petorino Roma od 1. novembra 1941 po 0.25 lire pri kilogramu.

Kršitelji določb te naredbe se kaznujejo po predpisih in postopku iz naredbe z dne 26. januarja 1942-XX, št. 8.

Vračilo depozitov pri bivših jugoslovanskih državnih zavodih

V zadnjih sporazumih, sklenjenih med državami naslednicami premoženja bivše Kraljevine Jugoslavije, je bila priznana potreba, da se upravičencem oprostijo in vrnejo jamstveni depoziti in kavcije, založene pri bivših državnih in samoupravnih kreditnih zavodih tudi če so last oseb, bivajočih v drugih naslednstvenih državah. Povračilo je predvideno med drugim na način, da imajo lastniki možnost predložiti listine javnega dolga v državah, kjer bivajo.

Zato se vabijo interesenti, stanujoči v naši pokrajini, da predlože čimprej Visokemu komisariatu, uradu za nadzorstvo in zaščito štednje ter kredite, prošnje za vrnitev omenjenih depozitov, ki so jih svoječasno založili pri omenjenih jugoslovanskih kreditnih zavodih na ozemlju drugih naslednstvenih držav.

Vsaka prošnja naj se napravi v treh primerkih in dvojezično (v italijanščini in slovenščini) ter mora vsebovati tudi vse potrebne podatke za ugotovitev depozita.

Iz Srbije

— Beograjski radio za nemške vojake na bojišču. 20. aprila je poslala beograjska odajna postaja kancelarju Hitlerju pol milijona mark, ki so jih zbrali vojaki sami. Te dni je bila pa zopet poslanih kancelarju Hitlerju pol milijona mark, obenem so mu bili pa sporočeni pozdravi vseh vojakov in poslušalcev beograjske radijske postaje. V zahvalo in priznanje za marljivo delo je poslal Hitler vojakom beograjske radijske postaje svojo sliko z lastnoročnim podpisom in pripombo: glavni stan, 26. oktobra 1942.

— Izkopavanja v Ohridu. V Ohridu razkopavajo razvaline stare Imaretove mošeje, zgrajene na zidovju stare cerkve Sv. Klementa. V tej cerkvi je Klement sam maševal. Izkopavanje vodi ravnatelj ohridskega muzeja dr. Kocov. Odkopali so že več temeljnih zidov in obokov stare cerkve, na katerih se poznajo sledovi stenskih fresk in slovanskih napisov.

Beležnica

KOLEDAR

Danes: Sreda: 25. novembra: Katarina

DANAŠNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Dve siroti
Kino Sloga: Razprava za zaprtimi vrati
Kino Union: Sanjava princesa
Razstava štirih mladih v Jakopičevem paviljonu, odprta od 10. do 17. nepretrgoma

DEŽURNE LEKARNE

Danes: Dr. Kmet, Bleiweisova cesta 43, Trnkoczy ded., Mestni trg 4, Ustar, Selenburgova ulica 7.

GLEDALIŠČE

DRAMA

Sreda, 25. novembra: ob 16.30: **Večno mlada Saloma.** Red B
Četrtek, 26. novembra: ob 16.: **Hamlet.** Red Četrtek
Petek, 27. novembra: zaprto (generalka)
Sobota, 28. novembra: ob 16.30: **Ples v Trnovem.** Krstna predstava. Red Premierski

OPERA

Sreda 25. novembra: ob 16. **»Don Pasquale.** Red Sreda.
Četrtek, 26. novembra: ob 16.: **Slepa miš.** Opereta. Red A
Petek, 27. novembra: **ob 15.: Traviata.** Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol
Sobota, 28. novembra: ob 16.: **Slepa miš.** Opereta. Izven. Cene od 24 lir navzdol

Radio Ljubljana

ČETRTEK, 26. NOVEMBRA 1942-XXI

7.30: Lahka glasba. 8.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Operetna glasba. 13.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 13.45: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oborožnih sil v slovenščini. 13.25: Izmenjalni koncert iz Nemčije. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.15: Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec. Lahka glasba. 15.00: Poročila v slovenščini. 17.15: Nove plošče Cetra. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Pesmi in napevi. 20.00: Napoved časa; poročila v italijanščini. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.45: Koncert orkestra Cora, vodi dirigent Barzizza. 21.15: Predavanje v slovenščini. 21.25: Koncert Ljubljanskega godalnega kvarteta (L. Pfeifer: I. violina, A. Dermelj: II. violina, V. Šušteršič: viola, Č. Šedlbauer: čelo). 22.05: Zanimivosti v slovenščini. 22.15: Orkester, vodi dirigent Segurini. 22.45: Poročila v italijanščini.

Gospa je bolna

— Gospod doktor, moja žena je bolna, — je dejal Sukač, ko je bil vstopil z ženo v ordinacijo slovečega psihijatra. — Preglejte jo, prosim . . .

Zdravnik se je brž obrnil h gospej, ki je bila že odložila svoj kožuh.

— Torej gospa, ne počutite se dobro? Sedite, prosim.

Gospa je globoko vzdihnila in omahnila na divan. Ne da bi odgovorila na zdravnikovo vprašanje se je prijela za glavo.

— Nikar si ne delajte prehudih skrbi, gospa, — jo je tolažil zdravnik. — To bi utegnilo poslabšati vašo bolezen . . .

— Isto trdim tudi jaz, — se je oglasil Sukič. — Toda žena me noče poslušati. Misli, da je nevarno bolna.

Gospa Sukičeva je tiho zaihtela.

— Za božjo voljo, gospa, bodite mirni, — jo je tolažil zdravnik. Prisedel je k nji in nadaljeval: — Razburjenje bo poslabšalo vaše zdravstveno stanje. Povejte mi, prosim, kaj vas boli?

— Ne vem, gospod doktor, sama ne vem, — je odgovorila gospa Sukičeva. — Včasih se mi zdi, da se mi trgajo vsi živci.

— Povejte mi točno, kje vas boli?

— Saj pravim, da tega še sama ne vem. Morda tu v glavi. Čutim nekaj v možganih . . . kako bi vam to pojasnila? Ne vem . . . sama ne vem . . .

Sloveči psihijater se je globoko zamislil. Končno je ostro pogledal Sukiču v oči, rekoč:

— Že vem. To je zelo nevarna bolezen . . . je pripomnil s tihim glasom.

— Kaj . . . kaj ji pa je? — je vprašal Sukič ves v skrbeh.

— Lahko vam povem, — je odgovoril zdravnik, — da muči vašo ženo hiperblimisetrija.

— Kaj pa je to, gospod doktor? — je vprašal Sukič široko odprtih oči.

Zdravnik na to vprašanje ni takoj odgovoril. Nekaj časa je hodil zamišljeno po ordinaciji, potem je pa vprašal:

— Ali radi jeste majonezo?

— Da, zelo, — je odgovoril Sukič. — Toda v kakšni zvezi je majoneza z boleznijo moje žene?

— Takoj vam pojasnim. Mislite si, da ste v mestu, kjer ni majoneze. Kaj bi se zgodilo v tem primeru? Če bi slučajno slišali besedo majoneza, bi bili prisiljeni ponavljati »majoneza, majoneza, rad jem majonezo . . .« in čez nekaj dni bi lahko zblazneli. Skratka, vaša žena je nabrž videla nekaj in zdaj jo muči podzavestna želja, da bi dobila dotično stvar.

— Toda povejte mi, kateri primer je to? — je vprašal Sukič.

— Ne vem, — je odgovoril zdravnik. — Ne vem, kakor tudi vaša žena ne ve. Toda zdaj poskusim zvedeti.

Prijel je ženo za roko in dejal z mirnim glasom:

— Modra lisica . . . — je nadaljeval . . . ročna torbica . . . večerna obleka . . . briljanten prstan . . . Jo že imam, začutil sem drgetanje. Briljanten prstan! Ta beseda je prešinila vašo ženo.

— Kaj pa to pomeni? — je vprašal Sukič.

— Odgovor na vaše vprašanje je kaj enostaven. Vaša žena je videla nekje briljanten prstan in zdaj si ga je zaželela. Vse drugo je vaša stvar. Na svidenje!

Čez dobro uro je zapel telefon v ordinaciji slovečega psihijatra.

— Ah, vi ste, gospa Sukičeva! . . . Ali je vse v redu? —. Imenitno . . . Zelo me veseli . . . Lep kamen? . . . Sijajno? . . . Ne, gospa, nikakor ne. Dva tisoč lir je premalo. Pomislite koliko truda sem vložil v to . . . Torej pet tisoč in vedno vam bom na razpolago. Se strinjate? Hvala! Na svidenje, na svidenje, gospa.

Izpred okrožnega sodišča

Tatovi krompirja obsojeni — Kradli in vlamljali pa so tudi v kleti in podstrešja

Ljubljana, 25. novembra.

V sredo so se pred malim kazenskim senatom okrožnega sodišča zagovarjali 31-letni v Ljubljani rojeni urarski pomočnik Ivan Leinfelner, krojaški pomočnik I. I. in 23-letni delavec Egidij Zadnek iz Gabrijele pri Tržiču. Vsi trije so bili že kaznovani zaradi tatvin. Tokrat je državni tožilec vložil proti njim tri obtožnice. Moral bi se zagovarjati tudi neki Bogomir Kos. Ker je odsoten, je bilo postopanje proti njemu izločeno.

Prva obtožnica je dolžila Leinfelnerja in Zadneka, da sta 19. avgusta ukradla Vrtačnikovim ročni voziček in 136 kg krompirja, I. I. pa da je v avgustu in septembru ukradel Josipini Likozarjevi 120 jajc, 3 steklenice radenske vode in kuhinjsko tehtnico, Elizabeti Ilovarjevi 300 jajc, krojaške škarje in novo vrečo, Alojzu Fabjanu 3 kg marmelade in 10 litro vermuta, Antonu Jančarju 4 jutaste vreče, Rajku Kamenšku v Tavčarjevi ulici vrečo krompirja v vrednosti 170 lir, neznanim lastnikom pa da je odnesel okoli 500 kg krompirja. Poskusil pa naj bi vlomiti tudi v klet zadruge mestnih uslužbencev, klet Frančiške Mrzlikarjeve in Ane Hitzlove, kjer je bil prepoden.

Druga obtožnica je dolžila Leinfelnerja in odsotnega Kosa, da sta 31. maja odnesla trgovcu Karolu Golobu s podstrešja večji kovčeg, v katerem je bilo 14 parov čevljev. Po tretji obtožnici so bili obtoženi vsi trije, da so v noči 10. avgusta nakopali in nakradli na njivi posestnika Mhaelaa Babnika pri Sv. Križu okoli 350 kg krompirja v vrednosti 875 lir. I. I. pa, da je Antonu Zavrlu in neznanemu lastniku ukradel 7 vreč, ki jih je potem porabil za prevoz ukradenega krompirja.

Senatu je predsedoval sos Ivan Kralj, kot votanta pa sta sodelovala sos Rajko Lederhas in dr. Julij Felaher. Obtožnico je zastopal državni tožilec dr. Hinko Lučovnik. Obtožence sta branila dr. Josip Krapež in dr. Staanko Tominšek.

Tatvino krompirja na škodo posestnika Babnika je priznaval samo I. I. Povedal je, da ga je kopal v soboto in nedeljo ponoči, v ponedeljek zjutraj pa ga je naložil in odpeljal v mesto. Sodniki so sicer dvomili, da bi bil mogel vse sam opraviti, vendar dokazov, da sta pri tatvini res sodelovala tudi Leinfelner in Zadnek ni bilo. Za njuno krivdo je govorilo samo to, da so ju zalotili detektivi skupaj z I., ko je pripeljal krompir na Napoleonov trg. Obtoženca sta pojasnila, da sta spala doma in sta I. srečala zjutraj, ko je peljal krompir. Naprosil ju je, naj mu pomagata prodati krompir. Tako so šli naprej skupaj. Leinfelner je šel nekam ponujat krompir, med tem pa so druga dva že aretirali detektivi. Ko se je vrnil, so odpeljali še njega. Ker je I. mislil, da je Leinfelner poklical policijo, ga je pri zaslišanju na policiji obremenjeval. Kasneje je preklical in trdil, da je sam ukradel krompir. Ves krompir je policija zaplenila in je bil vrnjen lastniku.

Leinfelner tudi ni hotel priznati, da bi sodeloval s Kosom pri tatvini čevljev na škodo trgovca Goloba. Dejal je, da je sicer bil z njim skupaj na podstrešju, ker pa nista imela primernega orodja, sta odšla brez plen. Kasneje da se je Kos vrnil sam in z železno palico odprl podstrešna vrata. Domov je prinesel 8 parov čevljev, ker jih je med tem že 6 prodal. Leinfelner je dva para pridržal zase. Na vprašanje, zakaj je pred preiskovalnim sodnikom priznal, da je pri tatvini sodeloval, saj ga tam nihče ni tepel, je bil v največji zadregi. Ni vedel odgovora. Končno je izjavil, da se mu je tako priznanje zdelo »sporedna« stvar, češ saj bo Kos priznal, da je sam vlomil, potem bo pa itak vse dobro.

Krajo vozička in krompirja na škodo Vrtačnikovih sta Leinfelner in Zadnek priznavala. Obtoženec I. je od ostalih očitanih mu tatvin priznal samo tatvini na škodo Josipine Kosarjeve in Elizabete Ilovarjeve, tatvino 500 kg krompirja na škodo neznanih lastnikov in poskus vloma v kleti Mrzlikarjeve in Hitzlove. Ostale je zanikal.

Kot priče so bili zaslišani policijski uradnik Branko Lovrenčič, trgovec Karel Golob in zasebnica Silva Kladnikova. Golob je dobil nazaj samo štiri pare čevljev, ki jih vlomilca nista mogla prodati. Kadnikova je povedala, da je bil skupaj z obtožencem I., ko je poskušal vlomiti pri Mrzlikarjevi, še nekdo. Oba sta imela seboj vreči. Dasi je priča z vso sigurnostjo izpovedala, da sta bila dva, ker ju je videla, je I. zatrjeval, da je bil sam. Predsednik mu je upravičeno očital, da mu ni mogoče ničesar verjeti.

Kazenski listi so povedali, da je bil največkrat kaznovan Leinfelner, ki ima za seboj nekaj kazni na leta. I. je bil, čeprav je šel mlad, kaznovan trikrat. Zadnek pa dvakrat. Za Leinfelnerja je državni tožilec predlagal pri kaznovanju upoštevanje § 76 — II kz: če je poteklo drugo kaznivo dejanje iz sorodnih nagibov kakor prejšnje, sodišče ni vezano na največjo mero, ki je predpisana za to kaznivo dejanje, ampak sme izreči največ dvakrat predpisano kazen.

Senat je spoznal vse obtožence za krive, kakor so dejanja priznali. Leinfelner je bil obsojen tudi zaradi sodelovanja pri vlomu na škodo trgovca Goloba, ker je bilo sodišče mnenja, da je njegova krivda dokazana kljub temu, da jo je na glavni razpravi tajil. Obsojeni so bili: Leinfelner po § 317 kz na 2 leti in 3 mesece robije ter 2 leti izgube častnih pravic. I. I. je bil obsojen na 1 leto in 2 mesece strogega zapora, Egidij Zadnek pa na 3 mesece strogega zapora in 1 leto izgube častnih pravic. Glede nepriznanih dejanj so bili oproščeni. Vsi trije so kazen sprejeli.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Predstave ob delavnikih v kinu Matici in Unionu: ob ½16. in ½18. uri; v Slogi neprekinjeno od 14. ure dalje. Ob nedeljah in praznikih v kinu Union ob 10.30, v kinu Matici in Slogi ob 10., v vseh treh ob ½14., ½16. in ½18. uri

KINO UNION TELEF. 22-21

Uresničil se je sen mlade najdenke Elizabete...

Sanjava princesa

Antonio Centa, Irasella Dillian

KINO MATICA TELEF. 22-41

Delo najvišje kvalitete! Boj strasti in kreposti

Dve siroti

Pariško podzemlje 18. stoletja! Alida Valli, Maria Denis, R. Villa

KINO SLOGA TELEF. 27-30

Film globoke vsebine, podan po dveh najboljših umetnikih Maria de Tasnady in Antal Pager-ju je

Razprava za zaprtimi vratmi

Dodatki za bolnike in dojenčke

Bolnikom, ki so po predloženih zdravniških spričevalih upravičeni dobivati posebne dodatke racioniranih živil, bo mestni preskrbovalni urad v pritličju Turjaške palače v Križankah, Gosposka ul. 15, delil bolniška nakazila samo vsako dopoldne od 8. do 12. ure tako, da pridejo na vrsto **od 1. do 5. decembra bolniki, ki imajo pravico do dodatka mesa,** in sicer v torek 1. decembra bolniki z začetnicami A do D, v sredo 2. decembra z začetnicami E do J, v četrtek 3. decembra z začetnicami K do O, v petek 4. decembra z začetnicami P do T in v soboto 5. decembra z začetnicami U do Ž.

Vsi drugi bolniki pa pridejo na vrsto od 7. do 12. decembra tako, da bodo dobili nakazila v ponedeljek 7. decembra bolniki z začetnicami A do F, v sredo 9. decembra z začetnicami G do K, v četrtek 10. dec. z začetnicami L do P, v petek 11. decembra z začetnicami R do T in v soboto 12. decembra bolniki z začetnicami U do Ž.

Nakazila samo na sladkor za dojenčke in bolnike bo pa mestni preskrbovalni urad delil od 14. do 19. decembra, seveda samo na podlagi predloženih zdravniških spričeval tako, da pridejo na vrsto v ponedeljek 14. decembra upravičenci z začetnicami A do Č, v torek 15. decembra z začetnicami D do H, v sredo 16. decembra z začetnicami I do L, v četrtek 17. decembra z začetnicami M do P, v petek 18. decembra z začetnicami R do T in v soboto 19. decembra upravičenci z začetnicami U do Ž.

Znova opozarjamo vse, ki pridejo po bolniška nakazila, **da morajo s seboj prinesti živilsko nakaznico upravičencev za december,** razen živilske nakaznice pa tudi nakazilo prejšnjega meseca, potrjeno od trgovca, seveda če so dodatke že dobivali.

Pripominjamo, da bodo tisti, ki bodo mestnemu fizikatu zdravniška spričevala predložili po 5. decembru, dobili nakazila šele **po 20. decembru.**

Zdravstveni zavodi, ki so upravičeni dobivati posebne bolniške dodatke, naj pridejo po nakazila že v ponedeljek 30. novembra med uradnimi urami tudi v Turjaško palačo.

Zaradi velikega navala bolniški odsek nikakor ne bo mogel upoštevati reklamacij zamudnikov in tistih, ki se ne bodo ravnali po tem razporedu. Da ne bo pomot in zmede, naj si upravičenci ta razpored izrečejo in ga shranijo.

IZ LJUBLJANE

—lj **V pričakovanju snega.** Da je v tem mesecu že snežilo tudi v nižjih legah — od tedaj so hribi močno pobeljeni — najbrž nekateri niti ne vedo: sneg je zapadel prejšnji teden v noči med ponedeljkom in torkom, a je takoj zjutraj skopnel. Bilo ga je premalo, da bi ga upoštevali dovolj resno. Na pošteno mero snega še vedno čakamo, vendar ne s posebnim navdušenjem. Po slogu letošnjega nenavadno suhega vremena tudi november ni izjema. Vse poletje smo se bali, da bo tem bolj deževna jesen, ker so bili drugi meseci tako lepi. Toda tudi sicer najbolj deževni meseci so ostali letos suhi. Novembra navadno prina pogosto dežuje in sneži; novembrsko vreme je bilo skoraj vedno zelo spremenljivo. Menjavali so se naglo topli in mrzli vetrovi in ob vsaki spremembi je navadno snežilo ali deževalo. Doslej je bil letošnji november zelo suh. Zdaj se pa ne morejo pokazati škodljive posledice suše, zato niti ne pomislimo, da je nenavadno suho vreme. Doslej je prevladovala burja. Južno vreme je bilo v začetku meseca, a nam ni prineslo mnogo dežja. Ko se je zdaj zopet začelo oblačiti ob precej močni burji, so ljudje začeli napovedovati sneg. Snega si marsikdo še ne želi, kajti čim dalje bomo brez njega, tem krajša bo prava zima. Vendar bi bil sneg tudi koristen in moralo bi ga biti mnogo, da bi se zemlja dobro napojila. Če bi bila zima suha, bi se posledice letošnje zime kazale celo prihodnje leto. Sam dež ne napoji dobro zemljo, ker mnogo deževnice odteče, ne da bi jo zemlja vsrkala. Spodnje plasti se napoje primerno navadno le spomladi, ko kopni debel sneg.

—lj **Malo topleje.** Davi je bilo zopet malo topleje, vendar je še zmrzovalo. Minimalna temperatura je znašala —0.6°. Zdelo se nam je pa precej mrzlo, ker je pihala ostra burja. Včeraj je sijalo solnce, a ni moglo uveljaviti svoje moči, ker je burja zelo hladila. Včerajšnja maksimalna temperatura je znašala 4°. Zračni tlak je zelo narasel in pričakovati moramo, da bo vreme ostalo še lepo.

—lj **Pri otroškem igrišču še delajo.** Mraz doslej še ni bil tako hud, da bi morali delavci na prostem zapustiti delo. Zadnje čase so opravili mestni vrtnarji precej dela na otroškem igrišču v Tivoliju ter so dobro izkoristili čas za saditev drevja. Na otroškem igrišču je pa še vedno zaposlenih tudi nekaj drugih delavcev, zidarjev in težakov. Vendar so glavna dela že končana in zdaj ne more biti več zaposlenih večje število delavcev.

—lj **Za visokega dostojanstvenika** mestno županstvo nujno potrebuje dve opremljeni sobi s souporabo kuhinje v središču mesta. Stranke, ki bi mogle s takim stanovanjem ustreči, naj se zglase v glavnem mestnem vložišču, v sobi na levi strani veže magistratne hiše za vodnjakom.

—lj **Ali hočete napraviti Vašemu otroku resnično veselje?** Ne bo vam žal, ako mu poklonite »Princesko Zvezdano« in barvnike, ker ga boste tako najlepše razvedrili in zaposlili. Dnevno se matere navdušeno izjavljajo o ljubki slikanici, ki nudi otrokom toliko prijetnih uric. »Princesko Zvezdano« dobite v knjigarni Tiskovne zadruge v Šelenburgovi ul. 3.

—lj **Za Miklavža** pripravlja knjigarna Tiskovne zadruge otrokom prijetno presenečenje. Poleg mične slikanice »Princeska Zvezdana« bosta izišli še dve priljubljeni slikanici v enaki opremi. Serija slikanic za mladino, ki jih pripravlja knjigarna Tiskovne zadruge, bo izšla v zbirki »Polica za male«.

—lj **Nakaznice za sir za mesec november dobe** trgovci v mestnem preskrbovalnem uradu, soba št. 8 v sredo,, četrtek in petek 25., 26. in 27. t. m. S seboj morajo prinesti zeleno knjigo o prevzemu blaga.

—lj **Nakaznice za sladkor, mašobe in milo za mesec december** dobe trgovci v mestnem prekrbovalnem uradu, soba št. 8, tako da pridejo v sredo 25. t. m. na vrsto trgovci z začetnicami K in L, v četrtek 26. t. m. z začetnicami M do O, v petek 27. t. m. trgovci z začetnicami P do Ž in v soboto 28. t. m. z začetnicami A do J. Zaradi nepotrebne gneče naprošamo trgovce, naj se natančno ravnajo po tem razporedu. Upravičenci bodo dobili za zabelo v decembru mesecu **po 200 gr masti in po 200 gr presnega masla.**

DNEVNE VESTI

— **Poveljnik Grossi s hčerko v papeževi avdijenci.** V zasebni avdijenci je sprejel papež Pij XII. poveljnika Enza Grossija, ki je predstavil papežu svojo hčerko, ki je bila tisti dan pri prvem obhajilu. Papež Pij XII. je naslovil na oba prisrčne besede zadovoljstva, čestitk in blagoslova. Zatem je sprejel papež v zasebni avdijenci svakinjo pokojnega papeža Pija XI. grofico Ernestino vdov. Ratti, ki je pripeljala s seboj svojo hčerko Marijo Luizo, zeta markiza Persichettija Ugolinija ter njuni hčerki.

— **190letnica Kr. akademije Georogofili.** Iz Florence poročajo: Kr. akademija Georogofili je proslavila te dni svojo 190letnico Slavju je prisostoval drž. podtajnik pravde eksc. Putzolu, navzočni so bili številni akademiki ter predstavniki oblasti, stranke ter kulturnega in znanstvenega življenja. Akademijski predsednik Serpieri je izčrpno očrtal razvojno sliko omenjene akademije ter je proglasil otvoritev novega akademskega leta, nakar je predaval eksc. Putzoli o novi zakonodaji na poljedelskem torišču. Očrtal je duhovne poteze, ki označujejo italijanskega kmetovalca, ter predočil pomen nove zakonodaje za obstanek, napredek in delo italijanskega poljedelca.

— **Smrt konzula Scunija.** V Bologni je umrl konzul milice cav. Edilio Scunio. Pokojnik se je bojeval že v prvi svetovni vojni. Bil je skvadrist od prve ure in vpisan v fašistično stranko že od leta 1920. Bil je med tem ustanovitelj fašija v Sestriju.

— **Odlikovanje junaškega pešca.** Srebrno kolajno je prejel v spomin pešec Jakob Bossi iz Cremone, ki je služil pri 17. pehotnem polku. Dvakrat je bil ranjen, pa je vedno prehajal v napad proti sovražnim postojankam in izpodbujal svoje tovariše k nadaljevanju borbe. Šele, ko je bil tretjič zadet, je odnehal. Rana je bila smrtna in je pokončala mlado življenje.

— **Birmanje ranjenih in bolnih vojakov.** V gorizijski osrednji vojni bolnišnici je bil svečan obred birmanja skupine ranjenih in bolnih vojakov. Ob prihodu v bolnišnico so sprejeli gorizijskega nadškofa mons. K. Margottija bolnišnični ravnatelj, vsi vojni kaplani gorizijske posadke, častniški zbor ter celokupno bolnišnično osebje. V kapeli je bila najprej slovesna maša, ki jo je daroval nadškof ob številni asistenci. Zatem je podelil številni skupini ranjenih in bolnih vojakov zakrament sv. birme. Med mašo je pel zbor vojakov. Ob sklepu se je polkovnik Mazzoccone nadškofu Margottiju prisrčno zahvalil v imenu birmanih vojakov, ki so jim bili botri častniki gorizijske posadke. Nato si je nadškof Margotti ogledal bolnišnične sobe ter se razgovarjal z bolniki in ranjenci, ki jih je blagoslovil ter jim želel čim prejšnje okrevanje.

— **Radijska koncertna revija dalmazijskih skladateljev.** Dalmazijski dopolnilni vestnik agencije »Agit« poroča: Pokrajinski Dopolavoro je dal ob sodelovanju zarske postaje EIAR pobudo za prenos radijske koncertne revije skladb dalmazijskih skladateljev, ki jim je dana s tem možnost, da uveljavljajo svojo nadarjenost in ustvarjajočo silo. O namenih te radijske koncertne revije je spregovoril ob prvem radijskem koncertu glasbenik Pauer. Izvajane so bile zanimive skladbe mladih dalmazijskih skladateljev, katerih zrelost in kvalitetnost sta bili s tem ponovno izpričani. Sledili bodo nadaljnji radijski koncertni prenosi izbranih skladb dalmazijskih skladateljev.

— **Proslavitev japonskega praznika v Rimu.** Tradicionalni japonski praznik »Gangiku« (Občudovanje krizanteme) je bil proslavljen tudi v Rimu in sicer v prostorih Društva zaponskih prijateljev. Tej zanimivi manifestaciji so prisostvovali japonski poslanik eksc. Ken Harada s soprogo, razen tega številne italijanske in japonske osebnosti. Proslava se je zaključila s petjem japonske himne in z razdelitvijo nagrad razstavljalcem. Predsednik Društva japonskih prijateljev senator Aloisi je podčrtal pomen tega praznika, ki predstavlja idealno vez med italijanskim in japonskim narodom.

— **Zaključek razstave italijanskih vojakov umetnikov v Berlinu.** V razstavni galeriji v Berlinu je bila zaključena umetnostna razstava italijanskih umetnikov vojakov. Razstavo je organiziral italijanski generalni štab. Občinstvo in kritika sta sprejela razstavo z velikim navdušenjem. V 25 dneh, ko je bila razstava odprta, si jo je ogledala množica Berlinčanov vseh stanov in poklicev ter ves čas napolnjevala razstavne dvorane.

— **Smrt odličnega strokovnjaka za telesno vzgojo.** V milanski kliniki je umrl prof. Angelo Guaragna, ki je bil v Milanu, pa tudi drugod po Italiji zelo znan kot telesnovzgojni strokovnjak. Pokojnik je bil učitelj ter oče olimpijca Joahima Guaragne, ki je zaslovel na mednarodnih tekmah v Los Angelesu in Berlinu. Sedemkrat si je priboril italijansko prvenstvo v floretu.

— **Nova delovna pogodba za delavce sušilce.** Te dni je bil podpisan nov dogovor, ki predvideva nove ugodnosti za delavce, ki so zaposleni v industrijskih obratih za sušenje povrtnine in sadja na področju verezijske pokrajine. Novo mezdo in delovno pogodbo so podpisali predstavniki delodajalcev in delojemalcev. Odobril je novo pogodbo korporacijski minister. Tudi je bila te dni izpopolnjena delovna pogodba, ki se nanaša na delovne in mezdne pogoje delavstva, ki je zaposleno v steklarski industriji.

— **Izžrebane nagrade.** V seriji 3 zakladnih bonov, ki zapadejo 15. februarja 1950, so bile izžrebane sledeče štev.: dve nagradi po 100.000 lir za štev. 408.545 in 682.277. Štiri nagrade po 50.000 lir za štev. 201.246, 695.742, 1,528.653 in 1,916.405. V seriji 4: dve nagradi po 100.000 lir za štev. 226 in 1,628.803. Štiri nagrade po 50.000 lir za štev. 949.100, 1,406.423, 1,447.729 in 1,975.346.

— **V 30 letih 100 oper.** Te dni poteka 30 let, kar je bila ustanovljena nemška opera v Berlinu — Charlottenburgu. Omenjeno operno gledališče je bilo ustanovljeno leta 1012 z namenom, da goji predvsem wagnerianski repertoar. Kasneje pa je posvetilo to operno gledališče svojo pozornost vsem novim nemškim operam, tako da je bilo na njegovem odru uprizorjenih v 30 letih več manj ko 100 nemških opernih novosti.

— **Rekvizicija poljedelskih strojev.** Gospodarko dopolnilni vestnik agen. »Agit« poroča: Poljedelske potrebe v vojnem času terjajo, da se zagotovijo obdelovanju polja vsa potrebna sredstva. Na podlagi zadevnega odloka pristojnega ministra, ki je bil objavljen te dni, je bila odrejena rekvizicija poljedelskih strojev povsod tam, kjer ni potrebe po poljedelskih strojih niti s strani zasebnikov, niti s strani zavodov, družb in zvez. Omenjeni poljedelski stroji bodo izročeni Italijanski federaciji agrarnih konzorcijev, ki bo uporabila stroje za obdelovanje polj, oranje in setev.

— **Bra zajel na bojišču domnevno mrtvega brata.** Madžarsko časopisje poroča zelo izčrpno o nenavadnem primeru izrednega naključja, ki je tudi v vojnih časih zelo redko. Na ruskem bojišču se je dal nedavno zajeti ruski vojak, ki je ob zaslišavanju nepričakovano spregovoril v gladki madžarščini. Pripovedoval je, da so ga v prvi svetovni vojni zajeli Rusi v Galiciji ter da so ga nedolgo zatem prepeljali v Sibirijo. Po koncu vojne se je poročil in se je naselil v nekem malem sibirskem mestu. Ob izbruhu sedanje vojne je bil pozvan pod orožje in napotem na bojišče, kjer je prežal na priliko, da bi se predal madžarskim četam. Med zaslišavanjem pa je postal na ujetnika pozoren madžarski vojak, ki je zajel tega čudnega ujetnika. Že priimek se mu je zdel zanimiv. Ko pa je navedel letnico in kraj rojstva, je madžarski vojak, ki ga je zajel, nenadoma vzkliknil: Ti si moj brat. Tako se je po desetletjih pojasnila usoda madžarskega vojaka, o katerem so svojci z gotovostjo domnevali, da je padel na galicijskem bojišču, saj ni bilo odtlej za njim nobenega sledu.

— **Otrok padel z višine šestih metrov in ostal nepoškodovan.** Otroci imajo nenavadno srečo. O tem nas prepričuje tudi dogogek, ki se je primeril v Frignanu pri Modeni. Triletna Nela Baldoni se je igrala na terasi drugega nadstropja in se vzpenjala po ograji. Izgubila je ravnotežje in omahnila v globino šestih metrov. Po čudovitem naključju je ostalo dekletce skoraj popolnoma nepoškodovano, ima le nekatere komaj zaznatne poškodbe na čelu.

— **Strela zanetila ogenj.** Sredi silnega neurja nad Barijem je treščilo v neko gospodarsko poslopje tvrdke Alagi v ulici Sonnino. Nastal je požar, ki je upepelil precejšnjo količino gradiva, ki je bilo uskladiščeno v poslopju. Škodo cenijo na 120.000 lir.

— **Utonil je v viharnem morju.** Iz Reggia poročajo: 47letni ribič Rosario Janni je šel lovit ribe. Nenadoma je nastalo neurje, čez morje je zabesnel silovit vihar, ki je prevrnil ribiško ladjo. Odtlej niso svojci več videli nesrečnega Rosarija Jannija. Revež je utonil v silovito razburkanem morju.

— **Težka železniška nesreča v Turčiji.** Usodna železniška nesreča se je pripetila v Turčiji na progi Suadie—Pendik, kjer sta trčila dva vlaka, številni vozovi so pri sunku iztirili. 8 potnikov je bilo mrtvih, 13 pa ranjenih.

— **Mrtvec v baziliki.** V baziliki sv. Justa v Triestu se je nenadoma zgrudil na tla starejši moški. Obležal je negiben. Bil je mrtev. Ugotovil so, da gre za 51-letnega Ivana Lebanija iz ulice Toti 19. Zdravnik je dognal, da je pok. Lebani umrl za posledicami srčne kapi. Mrtveca so prepeljali v mrtvašnico triestinske bolnišnice Kraljice Helene.

— **Knjige Vodnikove družbe** (Vodnikova pratika 1943 in povest Janka Kača »Na novinah«) izidejo prvi teden decembra. Letošnja članarina znaša 16, z odpremnimi stroški vred 17, odnosno 18 lir. Ker bo naklada omejena, prosimo vse dosedanje člene, da se čimprej prijavijo svojim poverjenikom, ali pa direktno pisarni Vodnikove družbe, Puccinijeva 5 (poslopje Narodne tiskarne), Tiskovni zadrugi, Šelenburgova ulica 3, Učiteljski knjigarni in Šentjakobski knjižnici.

— **Vodnikova pratika 1943** bo kakor doslej vse njene prednice — prava slovenska ljudska čitanka, v kateri bodo vsi sloji čitateljstva našli kaj zanimivega in koristnega. Koledarski del te priljubljene publikacije krase tradicionalne Gasparijeve podobice svetnikov, razne članke pa so ilustrirali Mirko Šubic, France Podrekar in France Gorše. Ker letos ne bo stenskih, namiznih in žepnih koledarjev, mora Vodnikova pratika v vse naše domove!

— **Ustreljena upornika.** Pred posebnim sodiščem za zaščito države v Rimu so se morali zagovarjati štirje obtoženci, ki so bili obtoženi zaradi pripadnosti oboroženim tolpam in ki so se dne 7. julija t. l. v kraju Mattuglie pri Fiumu uprli organom javne varnosti. Viktor Blecic in Miro Grahalic sta bila obsojena na smrt ter ustreljena v okolici Rima. Jakob Braian in Joahim Jorlana pa sta bila obsojena vsak na 16 let ječe.

— **Nesreče.** Včeraj so bili sprejeti v ljubljansko bolnico naslednji štirje ponesrečenci: Marija Pavšek, 26letna gostilničarka iz Ljubljane, si je pri padcu zlomila levo nogo. — Danilo Šuštar, poldrugo leto star sin delavca iz Ljubljane, se je opekel pri štedilniku po licu. — Dvajsetmesečev star Janezek Križ, sin kurjača iz Ljubljane, si je pri padcu zlomil desno nogo.— Vinka Pavlina, 22letnega delavca iz Ljubljane, je stisnil sod v glavo ter ga občutno ranil.

Sportni pregled

Najboljši evropski plavalci in plavalke

Z nastopom jesenskega mraza se je zaključila povsod mednarodna plavalna tekmovalna sezona v odprtih bazenih. Sedaj se začenjajo nastopi v pokritih bazenih, kar pa ni tako pomembno, ker se plavanje pri tem omejuje večinoma na vežbanje. Le v nekaterih severnih evropskih državah ima plavanje v pokritih bazenih skoro večji pomen kakor plavanje na prostem. Predvsem velja to za Nizozemsko, kjer se plavalna sezona sedaj šele začenja.

Ob zaključku plavalne sezone objavlja »Gazzetta dello Sport« zanimiv pregled najboljše desetorice evropskih plavalcev in plavalk, kakor so se uveljavili letos. Posnemamo iz pregleda najzanimivejše podatke:

PLAVALCI

100 m prosto: 1. Tatos (Madž.) 1:00.4, 2. Köninger (Nem.) 1:00.5, 3. Csik (Madž.) 1:00.6, 4. Costa (It.) 1:00.7. Na sedmem mestu je Hrvat Miloslavić z 1:00.8.

200 m prosto: 1. Tatos 2:15.2, 2. Žižek 2:18.4, 3. di Costa 2:18.4, 4. Köninger 2:19.2. Na osmem mestu je Signori, na desetem pa Schipizza.

400 m prosto: 1. Žižek 4:50.9, 2. Tatos 4:56.4, 3. Veghazy (Madž.) 5:00.3, 4. Miloslavić (H) 5:02.2.

1500 m prosto: 1. Tatos 19:45.5, 2. Močan 20:31.8, 3. Veghazy 20:32.4. Na sedmem mestu je Scipizza.

200 m prsno: 1. Smitshuyzen (Niz.) 2:45.8, 2. Szegedi (Madž.) 2:46.8, 3. Tenke (Nem.) 2:47.9. Najboljši italijanski čas ima Bertetti 2:53.5, ki pa ni zadostoval, da bi se uvrstil, med prvo desetorico.

100 m hrbtno: 1. Simas (Port.) 1:09, 2. Schröder (Nem.) 1:10.4, 3. Weller (Šp.) 1:11. Deseti je Italijan Angeli z 1:13.7.

PLAVALKE

100 m prosto: 1 Hveger (Dan.) 1:07.2, 2. Van Schaiko (Niz.) 1:07.2, 3. Van Veen (Niz.) 1:07.9. Finčeva je na šestem mestu z 1:11.3.

400 m prosto: 1. Hveger 5:15.6, 2. Harup (Dan.) 5:21.4, 3. Van Veen 5:42.6. Italijanka Gruniola je dosegla najboljši čas 6:06.8. Z njim se ni mogla uvrstiti med najboljšo desetorico.

200 m prsno: 1. Scmidt (Nem.) 2:59.7, 2. Waalberg (Niz.) 2:59.8, 3. Vandekerkhove (Ang.) 3:03.8. Italijanka Rigonijeva se z 3:29.9 ni uvrstila med najboljše.

100 m hrbtno: 1. Van Feggelen (Niz.) 1:16.2, 2. Ove Petersen (Dan.) 1:16.9, 3. De Groot (Niz.) 1:17. Najboljša Italijanka je Bertuzzijeva z 1:24.2, kar je bilo premalo za katero koli mesto med desetorico najboljših.

Ta pregled kaže, da sta danes v Evropi na progah prostega plavanja še vedno najboljša Hvegerjeva in Tatos. Med tem ko Hvegerjeva še nima resne tekmice, je Tatos že na zatonu in mu Žižek resno ogroža vse njegove položaje. Njegova letošnja zmaga na progi 400 m prosto kaže, da bo prihodnje leto zagospodaril na vseh progah, kolikor ne bo najdaljšo prepustil Močanu.

Na ostalih progah med moškimi ni izrazitejših imen. Med ženskami pa je značilno, da so skoro vsa najboljša mesta zasedle severnjakinje.

Po državah prinaša ta preglednica naslednjo oceno:

Moški: 1. Madžarska 102 točki, 2. Nemčija 69, 3. Italija 52, 4 Švedska 51, 5. Nizozemska 19 in 6. Hrvatska 11 točk.

Ženske: 1. Danska 62, 2. Nizozemska 60, 3. Nemčija 49, 4. Madžarska 23, 5. Belgija 18, 6. Italija 5 točk.

— **Nemčija-Slovaška 5:2.** V nedeljo je bila v Bratislavi meddržavna nogometna tekma Nemčija-Slovaška. V stadionu SK Bratislave je bilo navzočih 15.000 gledalcev. Slovaki so tekmo zgubili za en gol boljše, kakor nedavno Hrvati v Stuttgartu; upoštevati pa je treba, da so igrali doma. Nemci so zmagali 5.3.

— **III. kolo nogometnega prvenstva v Zagrebu.** V nedeljo je Ferraria premagala Hašk 2:1, Ličanin Železničarja 1:0, Concordia ZETa 3:0 in Gradjanski Redarstveni SK 4:1. V tabeli podzveznega prvenstva vodi Gradjanski.

— **V diviziji C** je v nedeljo pemagala Pro Gorizia Ampeleo 2:1 (0:0), Distretto je odpravil Vittorio Veneto 2:0 (2:0), Fiumana je na svojem igrišču remizirala z Grionom 1:1 (0:1), Monfalcone pa je zmagal nad Pierisom 2:0 (0:0).

— **Nogometno prvenstvo na Hrvatskem.** V nedeljo 15. t. m. je v prvenstvenih tekmah premagal Gradjanski Železničarja 3:0 (1:0), Ličanin ZETa 5:1 (1:0) in Redarstveni Ferrario 3:2 (1:2). eTkmo med Haškom in Concordio je sodnik v 44. minuti prvega polčasa prekinil, ker je prišlo do fizičnega obračunavanja med Kacijanom (H) in Jazbecem (C). Kacijanu je Hrvatska nogometna zveza dva dni pred tekmo oprostila 6 mesečno kazen. Ko so se duhovi nekoliko pomirili se je tekma nadaljevala kot prijateljska. Izid je bil 0:0.

Mali oglasi

RUMENO KORENJE in krmilna pesa sta v pomanjkanju sena najboljše nadomestilo za krmo goved, zlasti krav mlekaric. Kupite ju pri Gospodarski zvezi in v njenih skladiščih v Maistrovi ulici št. 10 ali vsak dopoldan na Pogačarjevem trgu v mesarski strojnici Fr. Ocvirka.

GOSPODJE POZOR! Klobučarna »PAJK« vam strokovnjaško očisti, preoblikuje in prebarva klobuke vseh vrst po nizkih cenah. Lastna delavnica. — Se priporoča — Rudolf Pajk Sv Petra cesta 38.

Šele pred poldrugim stoletjem so podrli ljubljansko obzidje

Magistrat se je v začetku upiral, da bi podrli mestno obzidje — Mestne trdnjave so podirali dolga leta

Ljubljana, 25. novembra

Radi se ponašamo, da je Ljubljana dandanes moderno mesto, skiicujemo se na njene nove okraje in palače in da značaj modernega mesta poudarja znamenit nebotičnik. Vendar moderno mesto nima le zagovornikov in občudovalcev. Ljubitelji baročne Ljubljane gledajo na novo Ljubljano s prezirom. Trdijo, da daje Ljubljani pravo vrednost le njen starejši del. Nova Ljubljana nima baje nobenega poslopja, ki bi kaj pomenilo v arhitektenskem pogledu. Vsa najlepša novejša poslopja ne zaležejo skupaj toliko kakor ena sama preprosta starinska hiša . . . — O tem se ne kaže prepirati. Koliko je vreden dandanašnji stavbni slog v primeri z arhitektonskimi umetninami prejšnjih stoletij, bodo morda lahko pravično presodili šele zanamci. Zdaj ne nameravamo ocenjevati novih mestnih stavb kakor tudi ne poveličevati baročne Ljubljane. Radi bi le naglasili, da se je Ljubljana sorazmerno hitro prelevila iz srednjeveškega mesta v »moderno« mesto. Pomisliti moramo, da so mestno obzidje podirali šele pred poldrugim stoletjem. Dokler je pa bilo mesto opasano z velikim, okornim trdnjavskim zidovjem je bilo v stavbnem pogledu še srednjeveško.

Utrjevanje stare Ljubljane

Zgodovina utrjevanja mesta je zelo tesno zvezana z vso zgodovino nastanka in razvoja Ljubljane. Zato bi bilo tudi treba marsikaj še pojasniti, ker je zgodovina mestnega utrjevanja prav tako nejasna kakor razvoj mesta v najstarejših časih. Iz prve dobe Ljubljne se niso ohranile zgodovinske listine in marsikaj, kar je bilo zapisanega o nastanku mesta, so najbrž le domneve. Ljubljana ni bila utrjena le enkrat za vselej. Mestno obzidje so zidali v raznih dobah. Prezidavali so ga, razširjali, izpopolnjevali. Mesto se je širilo in vzporedno s tem je bilo treba izpopolnjevati tudi mestne utrdbe. Znano je, da je prvotno naselje obsegalo le dandanašnjo okolico Sv. Jakoba. Potem se je mesto razširilo še na levi breg Ljubljanice: nastal je Novi trg. Treba je bilo obzidati ter utrditi tudi to naselje. Kmalu se je pa mesto začelo širiti tudi proti severu na desnem bregu Ljubljanice, kjer je zdaj Mestni trg. Bilo je treba obzidati še ta, novi mestni del, ki je postal posebno pomemben, saj sta bila v njem sedeža magistrata in škofije. Prvo mestno obzidje je najbrž staro kakor naselje samo. Čim se je mesto začelo širiti, se je tudi daljšalo njegovo obzidje. Ni verjetno, da bi novi okraji ostali dolgo nezaščiteni v tistih dobah neprestanih vojn in ko so se klatile po deželi roparske tolpe. Več podatkov o utrjevanju mesta imamo iz poznejših dob. Če pa zgodovinski viri govore o utrjevanju mesta v poznejših stoletjih, ne smemo misliti, da so Ljubljano začeli obzidavati šele tedaj. Razumljivo je pač, da je bilo treba mestno obzidje večkrat popraviti in izpopolniti. Posebno ob nevarnosti vojn so morali s posebno skrbjo izpopolnjevati mestne utrdbe, da bi jih sovražnik ne presenetil. Meščane so morali pri utrjevanju izpodbujati vladarji. Sicer so se meščani dobro zavedali velikega pomena mestnega obzidja, a utrjevanje je zahtevalo velike stroške. Zato so pa meščani upravičeno pričakovali, da bi prispeval še kdo drugi kaj za mestno obzidje. Mestne utrdbe so ščitile tudi plemiče, ki so bivali v mestu, zato je bilo tudi plemstvo dolžno prispevati svoj delež. Prav tako so se morale zavedati svojih dolžnosti tudi druge gosposke na mestnem področju, n. pr. komenda križevniškega reda in stolni kapitelj.

Utrjevanje v 15. stoletju

Zgodovinarji vedo skoraj največ povedati o utrjevanju Ljubljane v 15. stoletju. L. 1415 so Turki pridrli zelo blizu Ljubljane, v Polhov gradec. Razumljivo je, da je to delalo Ljubljančanom in gosposkam hude skrbi. Sam vojvoda Ernest se je tudi dobro zavedal velike nevarnosti za Ljubljano in ukazal je deželnemu glavarju Urhu Schenku, naj pozove plemiče in hišne lastnike (meščane) v Ljubljani, da utrde svoje hiše. Pomagajo pa naj tudi pri zidanju mestnega obzidja, se je glasil ukaz. Deželni glavar je tudi pozval svobodne posestnike na deželi, naj pomagajo pri utrjevanju Ljubljane — z vožnjami gradiva. Posebej je deželni glavar opozarjal, da je treba obzidati tudi mesto ob posestvu nemške komende. Predvsem je bilo tedaj potrebno, da dobi Novi trg boljše obzidje. Baje je bilo do leta 1416 na levem bregu Ljubljanice zunaj obzidja mnogo hiš in tudi komenda. Mesta pa tedaj niso še dobro utrdili in Friderik IV. je l. 1448 pozval vse prebivalce ljubljanske okolice, naj bodo vedno pripravljeni, da bodo lahko pomagali pri utrjevalnih delih v Ljubljani ter da se bodo ob turški nevarnosti zatekli v utrjeno mesto. Še l. 1475 je bil potreben opomin vsem plemičem, višji duhovščini in grajskim oskrbnikom, naj pošljejo na zahtevo deželnega glavarja v Ljubljano svoje ljudi pomagat utrjevat mesto.

Mestno obzidje v 16. stoletju

Kje je bilo v starih časih mestno obzidje, odnosno, do kam je segalo mesto, najbrž večina meščanov ve, vendar naj to ob tej priliki ponovimo, ker včasih kljub temu čitamo »odkritje« kakšnega »domoneznanca«, da je bilo obzidje tudi nekje v Blatni vasi ali Kravji dolini. Začnimo pri karlovških ali pisanih vratih, ker je bilo tam mesto najstarejše! Karlovška vrata so bila ob stiku sedanje Florijanske ulice in Karlovške ceste. Od njih je držalo obzidje približno pravokotno na Ljubljanico do vodnih vrat, ki so bila na sedanjem Žabjaku tik ob Ljubljanici. K utrdbam, odnosno mestnemu obzidju je treba prištevati tudi tkzv. grablje, lesene, med seboj povezane stebre v Ljubljanici, ki so bili zabiti v strugo v obliki črke S od vodnih vrat do Cojzovega grabna. Na levem bregu Ljubljanice je potekalo mestno obzidje dalje ob Cojzovem grabnu v ravni črti do Emonske ceste. Tam se je lomilo ter držalo proti severu do deželnega dvorca, ki je stal na kraju sedanjega vseučilišča. Na trgu pred križevniško cerkvijo so bila mestna vrata, ki so jih imenovali po nemški komendi »nemška«. Pri deželnem dvorcu, ob začetku Gosposke ulice, so bila vicedomska mestna vrata. Od tam je držalo obzidje k Ljubljanici proti čevljarskemu mostu in zopet preskočilo Ljubljanico ter potekalo nadalje ob desnem bregu do špitaskih vrat, ki so bila ob ustju Špitalske ulice (sedanje Stritarjeve). Kakor trdi Vrhovec, je bilo obzidje na desnem bregu Ljubljanice med špitalskimi in samostanskimi (frančiškanskimi) vrati gotovo šele sredi 16. stoletja. Samostanska vrata so bila na sedanjem Krekovem trgu. Od tam je obzidje držalo po severnem grajskem pobočju na Grad. Po južnem pobočju je obzidje držalo od pisanih vrat k meščanskemu »bastionu« (zdaj Na turdbah).

Posamezna utrjevalna dela

Kolikor so Vrhovčeve ugotovitve zanesljive, so bila posamezna utrjevalna dela končana v naslednjih letih: L. 1416 so v naglici izpopolnili mestno obzidje, da bi se zavarovali pred Turki. Po Valvasorju je mesto dobilo precej dobre utrdbe, z obzidjem, obrambnimi stolpi, jarki, prsobrani itd. do l. 1520 K utrjevanju je prispevalo tudi plemstvo 4500 gld. Za vzdrževanje obzidja je Friderik IV. obljubil prispevati 400 gld. na leto iz vicedomske blagajne. Maksimilijan I. je reduciral ta prispevek na 200 gld., a kot odškodnino je dovolil mestu pobiranje mostnine, ki je dala precej več kakor je znašala redukcija. — L. 1521 so sezidali na Bregu pri Cojzovi hiši obrambni stolp in okrepili obzidje ob Cojzovem grabnu. Sezidali so še en stolp nasproti sedanje ljudske šole. L. 1525 so popravil nemška vrata, ki so leto prej pogorela. Ta vrata so prezidali l. 1552. Vicedomska vrata so izboljšali ter sezidali ob njih trdnjavico iz rezanega kamna l. 1529. Špitalska vrata so utrdili l. 1489 z obrambnim stolpom. L. 1519 so sezidali obrambni stolp pri samostanskih vratih. L. 1531 so meščani zahtevali za pomoč pri utrjevalnih delih, naj plemstvo pošlje svoje podložnike na tridnevno tlako. Kmetje iz oddaljenih krajev so se lahko odkupili po 4 kr. na dan. Do l. 1534 je bilo izpopolnjeno obzidje še na desnem bregu Ljubljanice. L. 1536 so sezidali vodna vrata na Žabjaku in obrambni stolp v obrambo pred sovražnikom, ki bi skušal vdreti v mesto po vodi. L. 1538 so izboljšali Cojzov graben. L. 1540 so postavili na oglu Cojzove hiše močen branik. Utrjevalna dela na Gradu so prišla na vrsto, ko je bilo končano utrjevanje spodaj v mestu. Meščanski bastijon nad pisanimi vrati, zelo stara trdnjava, je bil prezidan 1543. V letih 1579 in 1780 so naredili okop na Gradu. Pozneje ni bilo več večjih utrjevalnih del; sicer so še prezidavali ter vzdrževali stare trdnjave, a tudi tega ne več redno. Utrdbe so začele razpadati, tako da se je končno celo plemstvo, ki ni bilo nikdar navdušeno, da bi prispevalo za utrjevanje mesta, začelo zanimati za nadaljno usodo mestnega obzidja. Vendar poslej mestnih utrdb niso več temeljito popravili in kmalu je nastopil čas, ko so jih začeli podirati. O tem pa prihodnjič.

Vzhodno bojišče: Italijanske planinske čete na pohodu na nove postojanke

Sardinija in Sardinci

Fašizem je prinesel tudi temu otoku napredek in blagostanje

Ni še dolgo tega, ko je bila Sardinija pozabljen otok, kamor so le neradi zahajali ljudje. Fašizem je pa na tem otoku marsikaj zboljšal tako v socialnem kakor tudi v kulturnem pogledu. Zdaj so dani vsi pogoji za lepo bodočnost Sardinije. Večina močvirij je bila v zadnjih letih izsušena, ustanovljene so bile nove naselbine, največja med njimi »Mussolinia«. Ogromni jezovi preskrbujejo zdaj Sardinijo z vodo, električne centrale pa s tokom. Naravna bogastva se industrijsko izkoriščajo. Pred prevzemom oblasti po Fašizmu Sardinija ni imela s celino nobene telefonske zveze. šele pod Mussolinijem je bil položen med njo in kontinentalno Italijo telefonski kabel.

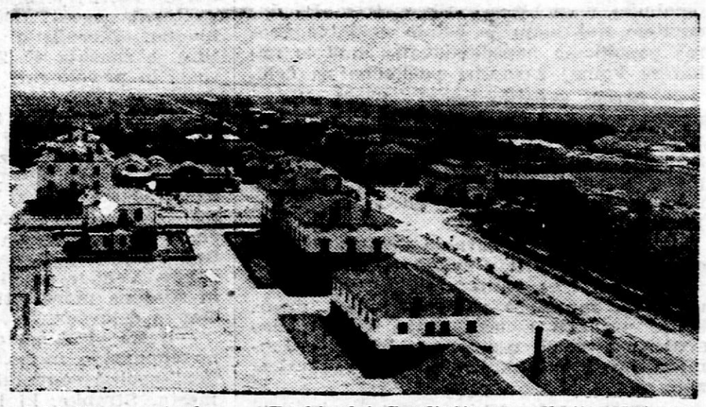

Prebivalstvo Sardinije se preživlja v prvi vrsti z živinorejo, deloma pa tudi z vinogradništvom in pridobivanjem plutovine. Na Sardiniji rede po pretežni večini koze in ovce. Razmere na Sardiniji so bile poprej zelo žalostne, pod fašizmom je pa zavladal na otoku mir in red. Zadnji sardinski poglavar razbojnikov je padel l. 1901. Sardinija je zdaj prav tako varna, kakor katerakoli evropska dežela. Fašistična vlada je dala zgraditi na nji ceste, mostove, nasipe in železnice. Otok je zdaj ves prepredžen z avtobusnimi progami.

Prebivalci Sardinije so odkritosrčni, samozavestni in globoko verni. Žene še vedno nosijo na glavah lončene vrče in težke tovore, kakor v starih časih. Prebivalci goratih krajev so nizke postave, oni v nižinah pa visokih krepkih. To velja zlasti za pokrajini Nuorese in Gallura. Tu se kaže vpliv korziške krvi. Narečje Sardincev je svojevrstno. Za razumevanje Sardinca ne zadostuje samo znanje italijanščine. Sardinci so zelo gostoljubni in dobrodušni, skromni, pošteni, toda precej nezaupljivi.

Veliko važnost polagajo Sardinci in Sardinke na svojo narodno nošo. Moški nosijo bele platnene srajce, suknjiče, kratke platnene hlače in črne suknjene gamaše. Glave imajo pa pokrite z velikimi kučmami, ki jim segajo doli na tilnik. Njihova obutev je podobna opankam. Šešitim iz usnjenih trakov. Podobno kakor moški se oblačijo tudi ženske, samo da je njihova noša pestrejša, okrašena s čipkami. Čez srajco in telovnik nosi ženska s srebrnimi ali zlatimi gumbami bogato okrašeno volneno jopico. Krilo je navadno slikovito okrašeno s svilenimi traki ali čipkami. Na glavah nosijo žene in dekleta velike volnene ali svilene rute, ki jim segajo preko ramen, in ki se nosijo kakor v Španiji kot kratki plašči. Nekatere Sardinke pa nosijo tudi lepo okrašene peče. Vse sardinske narodne noše so precej draga oblačila. Nekatere stanejo do 5000 lir in nosijo se samo ob svečanih prilikah. Drage narodne noše se podedujejo iz pokolenja v pokolenje. Zaponka za moško in žensko srajco je večkrat iz čistega zlata. Čim bogatejši je Sardinec ali Sardinka tem dražjo zaponko ima.

Odnos med gospodarjem in hlapcem je na Sardiniji vse skozi prisrčen. Hlapec in dekla spadata k družini, otroci gospodarjev in služinčadi se vzgajajo skupaj in so v velikih časteh pri odraslih. Sardinanski narodni ples je sardo ballo, prastari grški ples. Plesalci se primejo za roke in plešejo v krogu, ki se zdaj zoži, zdaj zopet razširi. Družinsko življenje teče večinoma okrog domačega ognjišča. Siromašnejši Sardinci imajo samo eno izbo.

Malone vsaka sardinska hiša ima svoje statve. Sardinke namreč same tko platno. Najbolj priljubljena domača žival na Sardiniji je osel, ki ga uporabljajo za vsako delo. Osel mora goniti mlinček, kjer ni na razpolago vode, svojemu gospodarju nosi tovor, in sploh opravlja zanj vsa težja dela.

Važna pridobitev Novega Sada

V južno madžarskem obmejnem mestu Novem Sadu je bila te dni v prisotnosti zastopnikov oblasti svečano otvorjena orijentalska trgovska visoka šola. Šola bo imela dva letnika in v nji se bodo izobraževali mladi trgovski strokovnjaki, da bodo z uspehom delali na trgovskih in industrijskih stikih med Madžarsko na eni ter deželo iz bližnjega vzhoda na drugi strani. Po dovršenem drugem letniku bodo dobivali dijaki izpričevala, ki jim bodo dajala pravico do nadaljevanja študij na narodno gospodarski fakulteti univerze v Budimpešti ali Kložu, kjer se lahko pridobi tudi doktorat. V prvi letnik nove orijentalske visoke šole se je vpisalo 120 dijakov. Šoli sta bila priključena tudi internat in menza. Poučevalo se bo v nemškem, italijanskem, francoskem, angleškem, hrvatskem, bolgarskem, srbskem, turškem, rumunskem in albanskem jeziku.

Novi Sad si obeta od trgovske visoke šole velike koristi za svoje gospodarsko življenje. Gospodarski položaj Novega Sada sicer ni ugoden, pač pa igra mesto važno politično vlogo, saj stoji na križišču mnogih narodov in kultur. Kot trgovsko mesto je Novi Sad znan že dolgo. Mesto je za orijentalsko trgovsko visoko šolo zelo pripravno. Nova šola bo igrala važno vlogo tudi za to, ker je bila meddržavna trgovina na Madžarskem doslej malone monopol žilov. Madžarska polagoma izloča žide iz svojega gospodarskega življenja.

Mednarodni filmski kongres

V nedeljo 29. t. m. bo otvorjen v Budimpešti mednarodni filmski kongres, ki mu bod prisostvovali tudi predstavniki italijanske in nemške fimske industrije. Navzočni bodo pristvovali tudi predstavniki italijanfilmske umetnosti 19 držav. Filmski kongres bo trajal do 3. decembra. Na njem bodo obravnavali vsa pereča vprašanja filmske proizvodnje in tehnike.

36 madžarskih židov pred sodiščem

Budimpeštanska policija je izsledila družbo židov, ki se je pečala s preskrbovanjem ponarejenih dokumentov za bivanje na Madžarskem. Dokumente so dajali na razpolago židom, ki so se skrivaje zatekli iz inozemstva na Madžarsko. Aretiranih je bilo 36 židov, ki se bodo morali zagovarjati pred posebnim sodiščem.

Velike investicije na Madžarskem

Madžarske državne jeklarne, železarne in strojne tovarne so imele lani 10.8 milijonov pengö čistega dobička. Z novim državnim proračunom je določen ves ta znesek za nove investicije. To veliko madžarsko državno podjetje namerava v prvi vrsti nadaljevati dela na premogovnikih v Lyoko, dalje organizirati naprave tvornic lokomotiv, zgraditi poslopja za velike plinske generatorje in pospeševati pridobivanje železne rude. S priključitvijo novih pokrajin je dobila Madžarska več novih rudnikov, ki jih bo zdaj država intenzivno izkoriščala.

Lan v Bolgariji

Bilke lanu, ki se njegovo zrno uporablja za izdelovanje lanenega olja in firneža, se doslej v Bolgariji niso izkoriščale. Zdaj je pa začela bolgarska tekstilna industrija uporabljati tudi to sirovino. Preja iz lanenih bilk služi za izdelovanje vreč. Bolgarija ima z lanom zasejanega 3.000 ha polja. Približno tretjina se uporablja za izdelovanje platna. Dve tretjini pa za pridelovanje lanu, iz katerega izdelujejo kot rečeno lanено olje in firnež.

Urni kazalci so mu rešili življenje

V Legnanu v Italiji je neki delavec popravljal veliko uro na fasadi neke veletrgovine. Med delom se je vrezal v ostro konico urnega kazalca. Rana je bila precej globoka. Zaradi skeleče bolečine je izgubil ravnotežje, da je padel z ozkega odra. K sreči je pa obvisel na obeh kazalcih. Ura je kazala takrat 11.12. Čez nekaj minut bi se bil moral veliki kazalec pomakniti navzdol in nesrečni delavec bi bil padel na cesto iz take višine, da bi se bil gotovo ubil. V strahu je jel klicati na pomoč. Prihiteli so ljudje, in privlekli dolgo lestev. V zadnjem trenutku so delavca rešili in prepeljali v bolnico.

POČIVA V MIRU

— Kako je z Milanom?
— Počiva v miru.
— Ah, ubožec! Torej je umrl?
— On ne, pač pa njegova žena.

POZABLJIVOST

— Kaj ti je rekel zdravnik, ko si mu potožil, da si postal pozabljiv?
— Pilule mi je predpisal.
— Ali so ti pomagale?
— Da-li so mi pomagale? Čakaj no — ali so mi pomagale? Ne, niso — pozabil sem jemati jih.

J. O. CURWOOD:

Abrahamova polja

5 ROMAN

Iz nje se je le redko kdaj vil pod nebo dim indijanskega taborišča. Bila je v mnogem oziru srečna dolina, kajti ležala je dovolj v stran od Richelieuja, da se ji ni bilo bati sekire belih mož, hkratu pa dovolj blizu mohikanskih vigvam, da so se rdeči lovci lahko zatekali vanjo pred sovražniki z one strani Reke sv. Lovrenca, in končno je bila tako odaljen del francoskega ozemlja, da si si jo težko zamislil napadeno od lovcev »sedmerih ljudstev«. Vse to je bilo vzrok, da je ostajala že mnogo let tiha in mirna; in vendar jo je moralo ogledovati v minulih stoletjih na tisoče oči, kajti skale na okrog so še kazale sledi neštetih, ki so bili kdo ve kdaj počivali na tem robu in zavzeti zrli v prepovedani raj, kjer bi jim bilo tako prijetno živeti.

Z mesta, kjer sta se bila ustavila Henri in Katarina, je ravan ob njunem znožju nalikovala širni jutrovski preprogi, prelivajoči se v zeleni in zlati, črni in srebrni barvi. Med tem, ko je užival čudovito lepi pogled, je Henri pripovedoval ženi o nastopu med Jeemsom in Tonteurjevimi. Ni se še bil do sitega nasmejal, ko je videl, da se Katarini temni obraz.

»Prav to mi je zadnji čas rojilo po glavi,« je rekla, in na njenem lepem obrazu ni bilo videti niti senčice smehljaja. »Gospa Tonteurjeva me sovraži in je naučila tudi Tonijeto, da sovraži Jeemsa.«

»Beži, beži!« je vzkliknil mož. »Gospa Tonteurjeva da bi te sovražila! Kje neki! So sicer ženske, ki jih človek lahko sovraži . . .«

»In mednje spadam tudi jaz,« mu je Katarina segla v besedo. »Ti, ubogi Henri, s svojim prostodušnim zanašanjem, da naju morajo vsi ljubiti, nisi bil nikoli zmožen spoznati resnico. Sovraži me, pravim, tolikanj, da bi mi zavdala, ko bi mogla; ker pa tega ne more storiti, je vcepila Tonijetinemu srcu mržnjo do Jeemsa.«

»Pa si šla danes vendarle k nji in si jo pozdravila!«

»Da, ker sem ženska.«

»Povem ti, da te ne more sovražiti!«

»Ničč bolj, nego nas more sovražiti strupena žuželka ali kača.«

»Ali Tonter . . . Ne, ne, pravim ti, da ni mogoče! On ne more tako čutiti proti tebi.«

»On ne, o tem sem prepričana.«

»Nu torej, če naju Tonteur rad vidi in nama je prijazen, kako naj bi te njegova žena krivo gledala?« je vprašal Henri.

»Najprej zato, ker sem Angležinja, nikar ne pozabi. Čeprav sem vzljubila tvojo domovino kakor svojo lastno, sem vendar Angležinja, in najin Jeems je na pol angleške krvi. Oba spadava k ljudstvu, ki je njeni domovini sovražno. To je en vzrok, zakaj me sovraži.«

»Mar veš še katerega?«

»Da. Sovraži me, ker vidi, da ima njen mož zelo laskavo mnenje o meni,« je odgovorila Katarina. Hotela je še nekaj dodati, toda na Henrijevih ustnicah se je pokazal veseli smeh, ki ga je imela tako rada, in v naslednjem trenutku so jo objele njegove roke.

Nato jo je s šaljivo robatostjo porinil od sebe in pokazal na dolino, ki se je širila pod njima.

»Dokler imava tole, kaj nama je mar gospe Tonteurjeve in vsega sveta?« je vzkliknil. »Naj se drugi vojskujejo, naj se ženske, kakršna je Tonteurjeva, pričkajo in prepirajo in sovražijo druga drugo, če jih veseli: samo da se ti ne čutiš nesrečne v tem prelepem kraju, pa ne dam svoje usode za vsa kraljestva te zemlje!«

»Niti jaz ne svoje, dokler imam tebe in Jeemsa,« je odgovorila Katarina; in ko je mož znova prijel za mlinsko vrečo, je dodala: »A zdaj me ni skrb zaradi naju dveh; v skrbeh sem za Jeemsa.«

Počasi sta krenila naprej po stezi.

»Sovraštvo gospe Tonteurjeve me zabava in mi je kdaj pa kdaj celo v nedolžno zadoščenje, tako na primer danes,« je nadaljevala, med tem ko je mož zamišljeno molčal, kakor bi tehtal to, kar je govorila. »Dokler imam tebe in Jeemsa, ne potrebujem za svoo srečo nobene druščine in zato me mržnja gospe Tonteurjeve nič kaj ne boli. Po drugi strani ne priznam, da sem jo tudi jaz zmerom rada dražila in mučila, česar bi se morala prav za prav sramovati. Danes, denimo, sem si razpletla kite, delaje se, kakor da me glava boli, v resnici pa zato, da bi ji pokazala svoje dolge, goste lase, ki so njeni v primeri z njimi tako redki in klavrni, čeprav je kvečjemu leto dni starejša od mene. Videl si, kako strupeno je pogledala, ko mi je njena sestra iz Québeca rekla, da imam krasne lase in da bi bilo greh, če bi si jih pudrala in kvarila s pomadami! Morda nimam prav, Henri, a ne morem si kaj, da je ne bi tako dražila in poplačevala za trud, ki ga imam, ko me grdi sama pred seboj. Skušala sem ji biti prijateljica, a potem, ko je šel ves up po vodi, sem ščasoma spoznala vzrok njene mržnje; uganila sem ga s tistim posebnim nagonom, zaradi katerega mi zmerom praviš, da naprej čutim neprijetne reči. Z Jeemsom in Tonijeto pa je stvar drugačna . . . Deček je kar predolgo mislil nanjo in jo je v duhu že izbral za tovarišico svojih iger in prigod.«

Henri jo je pogledal.

»Res je . . . Razumem . . . Nespametno je bilo, da sem se smejal vpričo njega. Pa se je tudi Tonr teur grohotal. Nikoli ne bi bil misli, da gre tak smeh dečku Jeemsovih let tako do živega.«

»Deček je kakor ženska,« je odvrnila žena. »Oba sta mnogo bolj občutljiva, nego se moškim zdi.«

»Takoj stopim za Jeemsom in mu povem, da mi je žal.«

»Prosim te, nikar ne delaj nič podobnega, Henri,« je rekla Katarina.

»A če sem nápak ravnal . . .«

Urejuje Josip Zupančič — Za Narodno tiskarno Fran Jeran — Za inseratni del lista: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani